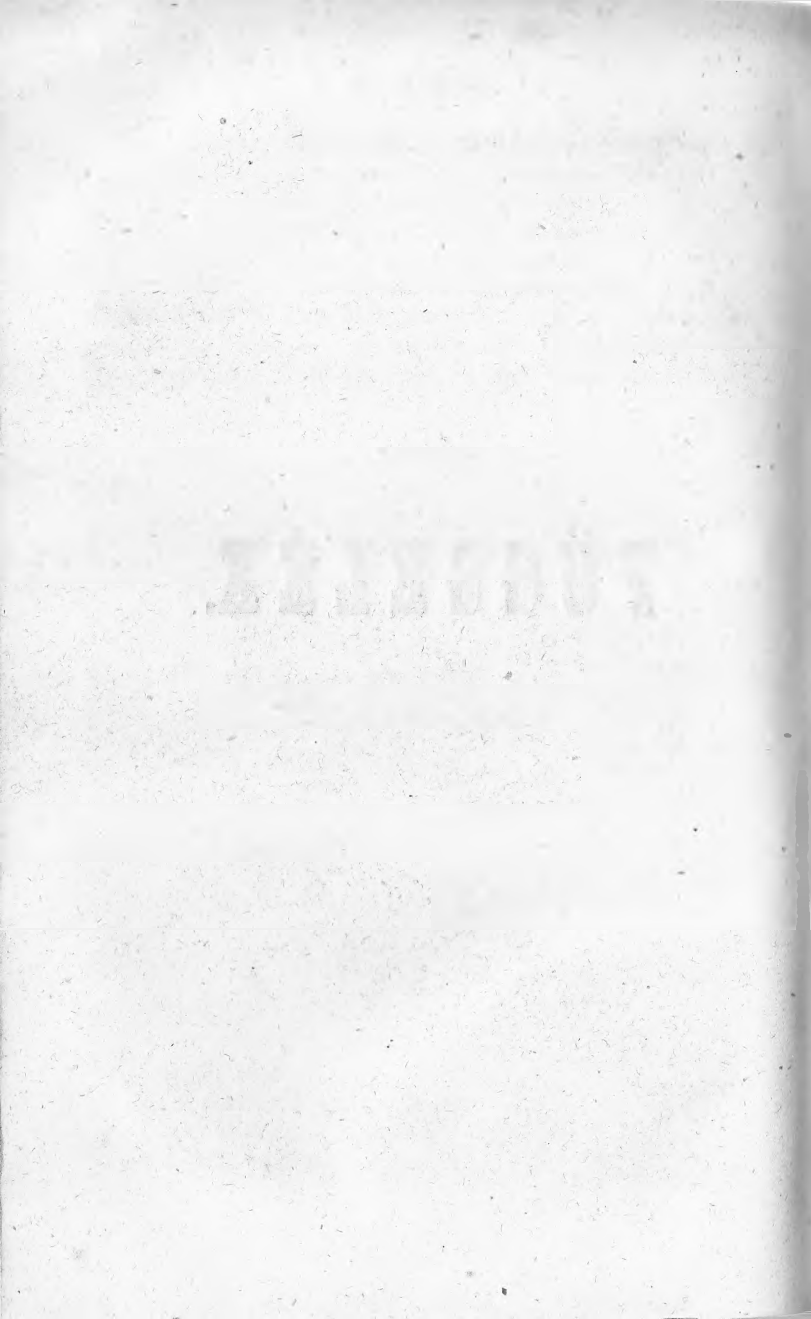

FÜGGELEK.

A jó és olcsó könyvkiadó társulat 1852. Augustus 22-én tartott harmadik köz- gyűlésének jegyzőkönyve, és csatol- mányai, az alkalmi sz. beszéddel együtt.

A közgyűlést megelőzte Primás ő hgsége által a seminariumi templomban reggeli 9 órakor fényes segédlettel tartott püspöki mise; — s ennek végeztével f. t. Danielik János egri kanonok ur által számos hallgatóság jelenlétében elmondott sz. beszéd, miként az A) alatt olvasható.

Az ajtatosság végeztével a seminariumi könyvtárterembe nagy számmal gyülekezvén össze a társulatnak mind egyházi, mind világi tagjai, számra mintegy kétszázan, a zsufolva megtölt teremben gr. Károlyi István elnök ő mltga megjelenvén, lelkes éljenekkel fogadtattott; s miután „Dicsértessék a Jézus Krisztus“ köszöntéssel, mellyre a gyülekezet ajkairól visszhangzott a „Mind örökké. Amen,“ elnöki székét elfoglalta volna, méltos és f. t. Csajághy Sándor csanádi püspök; f. t. Danielik János kanonok; n. t. Virter Lajos csongrádi plebános; tks Vezérle János országos pénztári ellenőr; és tks Reseta János nyugalmazott egyetemi tanár urakat nevezte ki küldöttekül a Primás ő hgségének üdvözlésére, s azon közohajtás nyilvánítására, miszerint Primás ő hgsége a gyűlésben megjelenni, s a közgyűlési tanácskozásokat vezérteni méltóztatnék.

A választmány elindult, küldetését teljesítendő; a gyülekezetnek nagyobb része pedig mltságos Fogarassy Mihály cz. püspök, s a társulat igazgatójának indítványára és vezérlete mellett, a lépcsőknél várakozott ő hgségére, ki is csak hamar megjelenvén, háromszoros éljenkiáltások közt kísértetett a tereembe, hol az elnöki széket szinte az örömnök hangos kitörései közt foglalta el.

Ezután Primás ő hgsége következő beszédet intézett a gyülekezethez.

Tiszteletteljes gyülekezet!

Ezen ajtatos és buzgó katolikusokból álló gyülekezetet látva itten, óhajtom: hogy az, mit ma az Ur oltárán véghez vittünk, legyen az Istennek dicsőségére és a mi lelkeinknek megszentelésére; s a mi végett mai napon olly számosan összegyülekeztünk, legyen az a mi Nagyasszonyunk tiszteletének emelésére, s ezen tiszteletnek gerjesztésére, a mi első sz. királyunknak hasonlóképen tisztelet megadására, és minden lelkek üdvösségére! — Mintegy négy éve, midőn azon különös dicséretreméltó eszme merült föl a magyar katolikusok, szintugy egyháziak, mint világiak elméjében, hogy bizonyos társulat alakittassék, mellynek feladata ugyanaz lenne, a mi magának az egyháznak fő feladatát teszi, u. m. a kath. sz. hit igazságainak terjesztése, s a keresztény erényeknek megalapítása és szilárdítása: hogy e társulat eme célnak elérésében az anyaszentegyháznak segédeszközüil szolgáljon. Mit tett legyen e társulat négy év lefolyása alatt, mennyire haladott, mennyire teljesítette föladatát, s mennyire közelítette meg a célt, azt majd az előterjesztendő tudósításokból fogjuk megérteni. Annyit azonban bátor vagyok a tiszteletteljes gyülekezetnek tudtára adni: miszerint a fejünk fölött elvonult szerencsétlen napok szolgáltak akadályul e társulatnak abban, hogy ezen cél olly mértékben

el nem érthetett, miként az minden jóknak közös ohajtása volt; mind a mellett a magyar kath. egyháznak nem lehet nem hálás köszönetet mondani azért, hogy — számtalan ezrekre menő példányokban juttatá e társulat a keresztények kezeibe azon könyveket, mellyek szint-ugy a kath. szent hit igazságainak terjesztésére, valamint a ker. erkölcsöknek megszilárdítására nem csekély befolyással valának. — Ezen társulatnak alapszabályai következtében szükséges lett volna ugyan minden évben egy közgyűlés tartása, az ugy nevezett választmányi gyűléseken kívül: hogy ottan a társulat előmenetelét hátráltató okok elhárítván, ez mindinkább közelitse meg azon célt, mellynek elérését feladatául tűzte ki. Amaz ismeretes forradalom volt oka leginkább, hogy az alapszabályoknak egész kiterjedésökben elég nem tétetett. 1848-dik évben tartatott két közgyűlés, és azon idő óta parányiságom előlülése alatt választmányi ülés két ízben, mellyeket némileg ollyformán kellett volna tekinteni, hogy pótolják a hiányt, mellyet a nyughatatlan napok következései okoztak. Mostan tehát, miután fölséges Apost. királyunk — kinek nevét tisztelettel említeni kötelességünk, — fáradhatatlan igyekezetei által a forradalomnak vége szakadt, s polgártársaink elegendőkép bebizonyították, mennyire ragaszkodnak ahhoz, ki visszaadta a békét; de még ő felsége apostoli királyunk is ismételt nyilatkozataiban megismerte, mennyire meg van elégedve a szives elfogadtatással, s azon ragaszkodás nyilvánításával, mellyet körünkben tapasztalt; és ekképen elnyomatván a forradalom, most már új életre ébred ezen társulat is, s ennek következtében tartatik mai napon ezen közgyűlés: mellyre hogy olly számosan megjelenni sziveskedtek, nekem, mint érdemetlen főpásztoruknak ennél nagyobb örömet nem tehettek. (Ő hgsége ez utolsó szavakat elérzékenyülve és könyezve mondá; a gyülekezettől pedig megjelenceztetett.) Tehát új lélekkel, erővel, s törekvéssel

fogunk ismét azon sz. cél előmozdításához, miszerint t. i. az igazság terjedjen, és a ker. erkölcsök megállapittassanak és szilárdittassanak; egész iparkodással kezdjük meg további munkálatainkat. A társulatnak eddigi működését czime jelölte ki, t. i. hogy az igazság jó és olcsó könyvek szaporítása által hirdettessék, hogy a hitnek igazságai, és a ker. erkölcsök olvasás által terjesztessenek és szilárdittassanak meg az olvasók keblében. Eddigi czime volt tehát : „Jó és olcsó könyvkiadó társulat.“ Az illynemű társulatoknak főadata mindenkor ugyanaz; de azoknak köre majd szélesebb, majd szűkebb volt, s mai napig is úgy van: ha tekintjük például az eddig úgy nevezett német kath. egyletet, Bonifacius, Pius, Severinus egyleteket, s a t. Ezeknek közös feladata ugyanaz, a mi társulatunké volt, csak hogy ennek köre valamivel különbözik amazokétól. A mi társulatunknak körébe tartozott mindeddig, könyvek által terjeszteni a kath. hit igazságait; de miután az Istennek segedelmével, és Nagyasszonyunk pártolása által e társulat szembetűnőleg emelkedik és gyarapul, czélszerű lenne hatáskörét is valamennyire tágítani, s ez újabb hatáskört véve tekintetbe, talán magában az elnevezésben is változtatást tenni. A társulatnak célja volt eddig, a könyvek általi oktatás; de ezen oktatás élő szóval, valamint az irgalmasság cselekedetei által is gyakoroltathatik. Ez oknál fogva bátor vagyok tüstént egy javaslattal föllépni: valljon ezen társulatnak körébe nem kellene-e bevenni mindent, a mi által az egyház feladatának elérésében segílyt nyujthatna, t. i. szóbeli oktatás, jó tanítóknak behozatala, a tanító rendek szaporítása, és a nőnemnek czélszerűbb nevelése által? Mi a jó tetteket illeti, ide tartoznék a tömlöczök, árvaházak, és az irgalmasságra érdemes intézetekről gondoskodás: hogy valamint eddig könyvek által, úgy ezután szóbeli oktatás és jó cselekedetek általi befolyás által is terjesztessék az igaz hitnek igazsága, és a ker. erkölcsök szeretete. Ha ezen kört jeleljük ki a társulatnak,

ugy gondolom, magának a czimnek is meg kellene változni. És ekkor azon kérdés merül föl: micsoda czimet adjunk a társulatnak? Kövessük-e azoknak példáját, kik nem a társulat feladatából veszik a czimet, hanem valamely nagy férfinak nevét fogják föl, mint például a sz. Bonifacius, Severinus, Leopold egyletek tevék? mellyeknek példájára tehetnénk mi is változást az elnevezésben. Ez oknál fogva, barátságos üdvözetem és tiszteletem nyilvánítása mellett, fölszólítom az itt jelenlévő számos tagokat mindenek előtt abbeli nyilatkozatra: valljon tágíttassék-e a társulatnak hatásköre?

Csajághy Sándor csanádi püspök. Ezt tennünk okvetetlen szükséges; úgy hiszem, mindegyikünk óhajtja. (Fölkiáltások: „Mindenesetre.“)

Primás ő hgsége. Ezennel tehát kimondom a határozatot:

A társulat teendője leendő czután: a kath. sz. hit igazságainak és a ker. erkölcsöknek terjesztését könyvek kiadása, élfőszó, és az irgalmasság cselekedetei által eszközölni; s minthogy a társulatnak e részbeni hatásköre az alapszabályokban kifejtve nincs, annak bővebb meghatározása a választmányi gyűlésnek, vagy az általa kinevezendő bizottmánynak föladata leendő.

Mivel tehát ekképen a társulat hatásköre szélesbült, eddigi czime sem maradhat meg: mert ezen czim nem fejezné ki annak czélját és föladatát; meg kell tehát szünnie, s most a második kérdés: Minő czimet adjunk jövőre társulatunknak?

Fogarassy Mihály cz. püspök, s társulati igazgató. Fő méltgu hg. primás! Van szerencsém herczegségednek emlékezetébe hozni, miszerint már e társulat keletkeztekör közohajtás volt, Szent István első Apostoli királyunknak czimét felvenni, ki az anyaszentegyházat e honban megalapította, és

maga is oktatója volt a népnek. Ha tehát új czímet kell választanunk, csak ez óhajtatást kell életbe léptetnünk. A czímet már csak azért is szükség megváltoztatni, mert a jó s olcsó elnevezést sokan a társulat kisebbitésére használják, némelyek csak olcsónak nevezvén azt és pedig gunyos kifejezéssel. Lehetne ugyan kath. egyesületnek is nevezni, miként ez Bécsben is történt; azonban ez nagyon általános elnevezés; mert különben is a hitben minden katolikus egyesülve van. Továbbá léteznek társulatok, mellyek valamely szentnek nevéből czimeztetnek, például a Carolus Borromaeus társulat Poroszországban, és a Nepomuki sz. János öröksége Csehországban, mellyek szinte jó s olcsó könyveket terjesztenek. Nem fog tehát senkinél is félreértést okozni, ha e társulat, miként eredetileg tervben volt, Szent Istvánról kívánja magát jövőben czimeztetni; s ezt most annál több joggal teheti, minthogy Sz. István dicső királyunk példájára a jótekonyság terére is átlépett. (Közhelyeslés.)

Primás ö h g s é g e. Határozatba megy tehát, miszerint:

A társulatnak jövőre S z e n t I s t v á n t á r s u l a t a c z i m e l e n d. Leginkább azon oknál fogva, mert Sz. István Apostoli királyunk valamint élőszóval saját személyében hirdette a kath. hitet, szintugy a sz. könyvek és épületes iratok terjesztését is a behozott szerzetes rendek munkássága által terjesztette, s ezen az uton is eszközölte a hitnek szilárdítását; ő tehát a legméltóbb példánykép, mellyet e társulat követésre kitűzhet. Egyedül ezen ok határozza el a társulatot arra, hogy sz. István czimével ékesítse fel magát; megmaradván Nagyszonyunk pártfogása alatt, kinek oltalmába a sz. király országát és népét felajánlotta. Azért valamint e társulat keletkeztekor nem vezette a tagokat politikai cél, hogy e szép czim felvételét óhajtanák, ugy most sincsen e czimnek semmi alkotmányos jelentősége.

Már most felszólítom az igazgató urat; méltóztat-

sék előadni a társulat ügyeinek állását. Mielőtt azonban méltóságod az előadáshoz fogna, minthogy mltsgdnak böles vezetésétől függött a' társulat sorsa, kötelessnek érzem magamat éjjeli és nappali szakadatlan fáradozásaiért nyíltan köszönetet mondani. Hozzá is teszem egyszersmind, hogy bárminők legyenek is a körülmények, mltsgodnak az igazgatói állásban meg kell maradnia, s mltsgodat igazgatónak ujlag felkérem, kinevezem és megerősítem, s kívánom az Ur Isten áldását méltóságodnak számos évekig tartó működésére.

Fogarassy Mihály cz. püspök, s a társulat igazgatója, felolvassa előterjesztését, melly alább B) alatt egész terjedelmében közöltetik.

Ezen előterjesztés alatt alkalmilag érdekes tanácskozások szövettek közbe, s czélszerű határozatok jöttek létre.

1-ör ; A bécsi Severinegyelet üdvözlő iratának bemutatásakor elhatároztatott: hogy e közgyűlésből egy viszonzó üdvözlő küldessék a tiszteletre méltó egyletnek, mellyben egyszersmind köszönet mondassék az általa egyletünknek küldött, Gruscha ur becses beszédének ezer példányaiért.

Ugyanekkor :

Csajághy Sándor esanádi püspök ur ő méltósága felhozá, hogy miután a kath. elvnek természetében van a szövetkezés, ohajtandó lenne, hogy a társulat a Severinus, Pius, és egyéő külföldi kath. egyletekkel összeköttetésbe tegye magát. Erre :

Primás ő hgsége megemlíti, miként az ugy nevezett sz. Gyermekségi társulatot illetőleg fölhívást kapott légyen Párisból, hogy tegye magát érintkezésbe az ottani társulattal, melly minden ez egyletekre vonatkozó dolgokat kész felvenni emlékirataiba.

A társulat igazgatója még azt ajánlja hoz-

zá, hogy évenként egy- két tag képviselő gyanánt mindig küldessék a német kath. egyletek közgyűléseire. (Helyesléssel fogadtatott.)

Gr. Károlyi István. Németországban van egy kath. conservatív Pressverein, mellynek elnöke gróf Stolberg: ha hgséged nem ellenzené, az volna indítványom, hogy társulatunk azzal magát összekötésbe tegye.

Lipthay András kanonok. Figyelmeztetem a közgyűlést, hogy felsőbb rendeletek következtében semmimű társulattal összekötésbe lépni nem szabad, felsőbb engedelem nélkül. (Folyamodni kell érte!)

A társulat igazgatója. Itt volna helye, intézkedni arról, hogy a bécsi egyletnek gyűléseire küldöttein egyszer másszor megjelenjenek; sőt egy vagy más tag, ki Bécsbe fölmege, tartozék megjelenni a Severinus egylet gyűlésein; ha gyűlés ottlétük alatt nem tartatik, legalább jelentsék be magokat az elnöknél és szivesen fogadtatnak: s reménylem, a bécsiek is ezt viszonzni fogják.

Csajághy Sándor püspök. Én pedig azt indítványozom, hogy nevezziünk ki rendesen kettőt, kik a katolikus egyletek évi nagy gyűlésében küldöttek gyanánt megjelenjenek; s elnökünket, a mltgs grófot tüstént megkérhetnök, hogy ő legyen egyik, ki e tisztelet magára vállalja. (Helyesletett.)

Primás ö hgsége. Egy tárgyra forditom a közgyűlés figyelmét. A főherczegnek, az ország kormányzójának még ezen társulat nem tette meg tiszteletét. Ugy vélem, czélszerű lenne, főleg most, miután a társulat magát constatirozza, egy számosabb tagokból álló bizottmányt nevezni, melly mindenek előtt a társulat tiszteletét, és hódolatát neki megvinné; másodsor pedig röviden elmondaná, miből áll a társulat, s mire törekszik, és ezt röviden írásban is benyujtaná. Ezzel csak azt teszszük, a mivel tartozunk, továbbá pedig elejét veszszük a félreértéseknek, s ö hgségét, ki a leg-

huzgóbb katolikus, bizonyára megnyerjük részünkre. Ő hgsége ugyanis már kérdezte egy ízben, mikor fogunk kath. együletet alapítani Magyarországhban; most már a sz. István társulat ezim által oda fejlett a dolog, s ez a főhercegnek bizonyára tetszeni fog. E bizottmány elnökének Gr. Károlyi István ő méltóságát kérem meg, kihez csatolatnak még az egyházi rendből:

Fogarassy Mihály, cz. püspök.

Danielik János, kanonok.

Lipthay András, kan. és papnöv. igazg.

Szántófy Antal, cz. prépost, és lipótvárosi pleb.

Márkfy Sámuel, egyetemi hittanár.

A világi tagok közül:

Brunek József, tanácsos.

Keszlerffy János, kinestári tanácsos.

Marczibányi Lőrincz, es. k. kamarás.

Reseta János, nyug. egyetemi tanár.

Simoncsics János, es. k. tanácsos.

Vezerle János, országos pénztári ellenőr.

A társulat igazgatója. Szükségesnek találom először, hogy a társulatnak alapszabályai német nyelven is kinyomassanak, hogy azokat a német egyleteknek is megküldhessük; 2-or pedig a főhercegnél tisztelgő küldöttségnek tétessék kötelességül, egy társulati nyomda felállítása iránt is kérelmet nyújtani be a főhercegnek. (Közhelyeslés.)

2-or: Primás ő hercegsége a boldogult pécsi nagy-prépost hagyományának megemlítésénél helyeslőleg nyilatkozott a választmány intézkedései nyomán eddig megtartott anniversariumokról; most pedig közgyűlési határozatképen kimondá: hogy a társulatnak kötelességében álland, azt boldogult Juranics László jótevőnkért évenként megtartani, s ez alkalommal a társulat többi elhunyt jótevő tagjaiért is imádkozni.

Igazgató. Ezen felül azt is ajánlom herezedségednek és a tiszteletre méltó közgyűlésnek, miszerint méltóztatnának egyuttal elhatározni: Hogy azon jötevők nevei, kik a társulatot rendkívüli pénzadományok, végrendeleti hagyományok által, vagy dolgozataikért díjt nem követelvén, gyámolítják, a névkönyvben évenként külön rovathba igtattassanak. (Közhelyeslés.)

3-or: Primás ő herezedsége az igazgatói beszéd azon szakaszánál, hol a hivatalnoki állomások és fizetések meghatározását hozta indítványba, szót emelvén, így nyilatkozott:

Én úgy tartom, hogy a közgyűlés ő méltóságának ezen javaslatát helyes; azért is az ideiglenesen felvett hivatalnokokat ezennel megerősítvén, a fizetéseket jövőre ekkép szabjuk ki. Aligazgatóé 1000, titoknoké 400, ügynöké 700, segédecé 400, szolgáléé 200. ft. A titoknok fizetését a kivetett 400 ft. felül saját pénztáromból 100-al, úgy szinte az ügynökét másik százzal magam fogom megtoldani. A többi hivatalnokok minden díj nélkül végzik teendőiket, de a társulat, emberiség és a katolika egyház hálájára annál érdemesebbek.

A hivatali személyzet ekkép el van rendezve a jelen közgyűlés által, és általam megerősítettik; kiknek névsorát felolvasom és kihirdetem:

Igazgató:	Fogarassy Mihály.
Aligazgató:	Somogyi Károly.
Titoknok:	Gyurits Antal.
Pénztárnok:	Novákovics János.
Számvevő:	Vezerle János.
Ügyvéd:	Rudnyánszky Ferencz.
Ügynök:	Hindy János.
Kiadó:	Gróder Ferencz.

Egy szolga.

Egyszersmind kijelentem, hogy a hivatalnokok és szerkesztők mindnyájan választmányi tagok; úgy szinte a társulat egyházi bizományosai mindnyájan hivatalno-

koknak tekintendők, s jövőre neveik a névkönyvben a hivatalnokok nevei után igttatandók, s mint hivatalnokok egyszersmind a választmány tagjai is, midőn Pesten megjelennek.

A választmány tagjaival következő teljes czimű férfiakat tüzőm ki, felszólítván a tisztelt gyülekezetet, hogy ha valakinek észrevétele lenne, szabadon nyilatkozhasnék. Minek következtében a felolvasottakhoz felveendőknek ajánlta még a gyűlés: főtiszt. Schirgl András esztergomi kanonok urat; Frey József elemi főtanító urat; Mátray Ferencz orvos urat Póthon; Ráth József lipótvárosi káplán urat; és Dank Agap szent Ferenczi kolostor pesti főnökét; melly szerint a megválasztott választmányi régibb és új tagok névsora következő:)

Bajzáth György, cs. k. tanácsos.

Boross Károly, egyetemi hittanár.

Brunek József, tanácsos.

Csajághy Sándor, esanádi püspök.

5. Danielik János, egri kanonok.

Dank Agap, pesti sz. Fer. zárda főnök.

Dulovics János, ügyvéd.

Érdy János, muzeumi régiség-őr.

Frey József, elemi főtanító.

10. Grynæus Alajos, cz. kanonok s egyetemi tanár.

Hepesváry Antal, házbirtokos.

Holló Mihály, főthi plebános.

Jancsó Károly, törvényszéki ülnök.

Kancz Lázár, ó-budai esperes.

15. Károlyi György, gróf.

Károlyi Sándor, gróf.

Klempa Simon, Pest józsefvárosi pleb.

Kovács József, egyetemi hittanár.

Kronperger Antal, nyugalm. táborigyelész.

20. László György, egyetemi tanácsjegyző.

Lipthay Endre, kan. papn. igazgató.

Lopusnyi Ferencz, egyetemi hittanár.

Marczibányi Lőrincz, cs. k. kamarás.

- Majer István, elemi iskolák igazgatója.
25. Márkfy Samu, egyetemi hittanár.
Mátray Ferencz, orvos Fóthon.
Nogáll János, papnöv. lelkiatya.
Ráth József Antal, lipótvárosi káplán.
Reseta János, nyugalm. egyetemi tanár.
30. Roskoványi Ágoston, váczai püspök.
Schirgl András, esztergomi kanonok.
Simoncsics János, cs. k. tanácsos.
Simonyi Ferencz, földbirtokos.
Stokinger Tamás, egyetemi tanár.
35. Szabóky Adolf, kegyes rendi tanár.
Szántófy Antal, prép. és lipótvárosi plebános.
Szécsen Antal, gróf.
Toldy Ferencz, egyetemi könyvtár-őr.
Tóth Károly, Ferenczrendi áldozár.
40. Turcsányi Mátyás, józsefvárosi káplán.
Wenkheim László, báró.

Simoncsics János, cs. k. tanácsos. Lelkem mélyéből szólva, szerencsésnek tartom magamat, hogy a r. kath. hitnek öregbitésére egyesült társulat tagjává lehettem; s miután a társulatnak kitűzött három rendbeli feladata közül a két elsőt nem teljesíthetem, a harmadik vagy is tettelegesen jótékonyság által kívánom bebizonyítani keblem érzelmének valódiságát. Ezennel tehát a társulat céljainak előmozdítására 100 pftot ajánlok. (Éljenzés.)

A tisztelt szülő a megajánlott összeget azonnal letétvé, az alapító tagok sorába lépett.

Somogyi Károly aligazgató tudósítá a gyűlést számszerű adatok felsorolásával a társulat által kiadott minden könyvekről, az eladott példányok számáról, s szintugy a Néplapok előbbi, s mostani állapotáról, és a Családi lapok újabb vállalatának eddigi haladásáról; — s e tudósítást az élet- és tapasztalásból merített érdekes észrevételekkel kísérelé; miként ez C) alatt olvasható.

Ennek folytán Primás ö hgsége kijelenté: miszerint nagyon tisztelendő Szabó Imre Veszprém megyei felső iszkázi plebános-helyettes urnak, ki a „Zsöllér leány“ és az „Elveszett fiu“ jeles, és olly sok ezer példányban elterjedt népszerű dolgozatai által, a nép értelmiségének és vallásosságának előmozdítására olly hathatósan közremunkált, a társulat nevében köszönet nyilvánítandó, s ez neki külön levélben is a titoknak által tudomására adandó; melly alkalommal egyszerűsmind szólittassék fel az iránt, hogy a megkezdett pályát folytatni, s jövőre is a társulatot illyenmü dolgozatokkal gyámolítani igyekezzen. (Közhelyesléssel fogadtatott).

Továbbá nagyon t. Somogyi Károly aligazgató urnak hasonlókép köszönet nyilvánított egyhangulag, a végett, hogy Goffine oktató és épületes könyvének a bécsi Pázmán intézeti növendékek által magyar fordításban beadott kéziratát szorgosan átvizsgálni, a több egyének által eszközölt fordításba, az irmodort tekintve, egységet önteni, s azt az azóta megjelent újabb kiadás szerint, ugy szólván, újlag át-dolgozni, sőt az idézeteket is, mellyek a németben is több helyütt hibásak, szorgalmasan utánnézni, fáradságot von magának.

Csajághy Sándor, csanádi püspök. Megemlíti: miként az előbbi években a kalocsai megyében Szabadkán nyomtatott egy imádságos könyv, rabok számára, mellynek eladása a zavarok miatt fönakadott volt; ennek meglevő példányai, hogy a társulatnak fölküldessenek, ö mlga intézkedni fog.

Primás ö hgsége. Köszönetet mondott a kath. Néplapok és Családi Lapok szerkesztőinek azon iparkodásért, mellyet azoknak kiállításában mindeddig tanusítottak. Továbbá ajánlani méltóztatott jövőre az egyszerűséget, és népszerűséget, hogy t. i. a Néplapok lehetőleg népies modorban, ne pedig a miveltebb osztály számára legyenek írva.

Hindy János ügynök D) alatt elősorolá a kezelése alatt levő könyvek s egyéb tárgyak létszámát; hozzávetőleg kijelölván azoknak pénzbeli értéköket. Ugy szinte E) alatt előadá a Julius és Augustus havakban mutatkozott forgalmat.

Novakovics János pénztárnok F) alatt jelentést tesz a pénztár állapotáról.

Gyurits Antal titoknok bemutatá a G) alatti jegyzéket a dolgozó tagok, vagy mások által beadott kéziratokról, azon megjegyzéssel, miként a kéziratoknak legnagyobb része nem azért adatott vissza, mintha a beadott dolgozatok egészen becs nélküliek lettek volna; hanem részint azért, mert mindent a mi beadatik, pénzerejét tekintve a társulatnak, kiadni nem áll lehetőségében, s a kiadásnál igen sok tekintet veendő figyelembe; részint pedig azért, mert a körülmények, a mutatkozó szükség, és a biztos eladásra kilátás egyéb dolgozatoknak készíttetését és kiadását igényelték.

Ugyanaz H) alatt előterjeszté a gyűlésnek a f. évben sajtó alól kijött, már az alatt levő, vagy még oda kerülendő munkák jegyzékét.

Ezeknek végeztével a méltóságos igazgató a programmban kitűzött, s elhatározást igénylő tárgyakra menvén által, jelenté a gyűlésnek, miként a jövő évben kiadandó könyveket illetőleg, Pázmán Péter korán kívül, mellynek elkészítésére f. t. Danielik János kano-nok ur kéretett föl, készitendők leendnek még:

Iskolai könyvekül:

Egy házi történet, az elemi iskolák számára, kérdések-, s feleletekben, folytatásul a bibliai történetekhez; mellynek elkészítésére megkérendőnek n. t. Zalka János, esztergomi hittanárt ajánlá.

Egyházi szertartások katekizmusa, kérdések- és feleletekben, szinte az elemi iskolák számára.

Olvasókönyv, folytatásul Szabóky ABC olvasókönyvéhez, mellyel ugyan ő lenne megbizandó.

Homond után egyház történet elbeszélésekben, mellyet aligazgató ur fog készíteni.

Továbbá: Hungaria Sacra ezim alatt a Magyar Szent Hajdanak története; melly leginkább a magyar Szentek és Boldogok életrajzaiban volna előállítandó, s mellyben a reformatio alatt a kath. egyházért elvérzett martyrok, s nevezetesebb hitvallók történeti emléke is napfényre hozatnék. E munka kidolgozására felkérendő n. t. Pauer János, püspöki titoknok Székes-Fehérvárott.

Természetrajz. Annegarn modorában.

Geognosia vagyis a Szentkönyvek gyözedelme a természetvizsgálók állítólagos felfedezéseim; melly tudományos munkának elkészítésével aligazgató ur bizatott meg: azonban ezélszerűnek íteltetett, hogy addig is, míg egy illy nagyszerű tudományos könyv elkészíttethetik, a társulat intézkedjék valamelly rövid geognosiai, és geologiai német vagy franczia munkának fordítása iránt. (Mind ez helyeseltetett.)

Ezek után Primás ö hgsége. Nem csak azért tartozik e társulat sok köszönettel f. t. Danielik kanonok urnak, mivel azon jeles munka kidolgozásának elvállalása által szeretetét és vonzódását a társulat iránt bebizonyította, de különösen a mai jeles beszédért, mellyet okvetetlen és minél előbb ki kell nyomatni. (Általános helyeslés.)

Majer István, pesti elemi iskolák igazgatója azon indítványt tevő, hogy miután a társulatnak ohajtása mindenképen a közszellemre hatni, a művészet terén is tegyen valamit; s mivel a szent és vallásos képek mind inkább eltűnedeznek a műcsarnokokból, s már a műkiállításokra is jobbára frivol, s minden magasztosabb szellemet nélkülöző képek kül-

detnek be, az volna véleménye: tüzne ki a társulat jutalmát annak számára, ki a jövő mükiállításakor a legszebb, s legkitünőbb sz. képet állítaná elő. Ez által a versenyzés hathatósan előmozdítatnék.

Az indítvány elvileg elfogadtatott; de annak kivitele iránt csak akkor történhetik intézkedés, midőn a társulat alapszabályai az ezen közgyűlésen kitűzött irány következtében vizsgálat alá vétetni, és módosítani fognak.

A programban kitűzött második pont azon módok és eszközök megvitatását tüzvén ki, mellyek által a társulat jótékonyági hatását terjeszthesse: erre nézve a választmányi ülések intézkedendének. Itt ujra szóba hozott a nyomdának szükségessége, a mi t. i. szinte egy eszköz a jótékonyági hatásnak terjesztésére; s határozatba ment, hogy ő cs. k. főhercezségének, Magyarország' kormányzójának, a társulat ez iránti kérelmét a tisztelgő választmány előterjeszse.

Az irói díjak szabályozását illetőleg Primás ő hgsége semminemű intézkedést sem tartott szükségesnek; azt szabad egyezkedés útjára kívánván hagyatni.

A hivatalnokok utasításai, miként I) alatt látható, felolvastatván, jóvá hagyattak.

Végezetre Primás ő hgsége a társulati pecsétnek a czimváltozáshoz képesti módosítását, és az ülés' folyamának minden okmányokkal együtt külön könyvecskében kinyomatását elrendelvén, teljes megalégedésének kijelentése mellett, 'Dicsértessék a Jézus Krisztus' köszöntéssel, az egybegyűlt tagoktól búcsút vett; s így délutáni harmadfél órakor a gyűlés szétoszlott, a legkedvesebb emléket vivén mindenki magával.

A.)

EGYHÁZI BESZÉD,

MELLYET A JÓ ÉS OLCSÓ KÖNYVKIADÓ TÁRSULAT
1852-dik ÉVI AUGUSTUS 22-én TARTOTT ELSŐ NYIL-
VÁNOS EGYHÁZI ÜNNEPÉN AZ EGYETEM TEMPLOMÁBAN

MONDOTT

DANIELIK NEP. JÁNOS,

egri főképtalanbeli kanonok.

CA

EGYPTIAN BUREAU

REPORT A TO THE BOARD OF DIRECTORS
1892-93 FOR THE YEAR ENDING 31st DECEMBER 1892
AND THE ACCOUNTS OF THE YEAR ENDING 31st DECEMBER 1892

MEMORANDUM

DARWIN NEW ZEALAND

1892-93

Egy a szükséges. Maria legjobb részt választott, melly el nem vétetik tőle.

Lukács 10, 40.

A mai sz. Evangeliumban foglalt tanulság, különösen azon anyagi haszonleső embereknek szól, kik örökké csak a testi munkát sürgetik, s a szellemit, mivel közvetlenül s rögtön semmi kamatját nem látják, megvetik, gunyolják, sőt szidalmazták. Hányszor nem hallottátok kedves feleim! hogy mirevalók azok a vásár- és ünnepnapok; mirevalók azok a sok ajtatos menetek, azok a szent elmélkedések, egyházi szertartások, templomi predikációk és foglalkodások? Nem lehetne-e ezen időt, ezen napokat inkább más jövedelmes munkában, semmint efféle haszontalan ácsorgás- és merengésekben tölteni? A felolvasott szent Evangelium elbeszéli nekünk, hogy egyike a két testvéreknek, Martha, gyakor szolgálatban szorgalmatoskodik, míg Maria, Údvezitőnk lábáinál ülve, ajtatosan hallgat tanításaira. Ezt henye időtöltésnek véelve a testvér, sürgeti az Urat: intené meg munkátlanul ülő testvérét, látna dologhoz, s segítene neki. Az Ur pedig felelé mondván: Martha te nagyon is szorgalmatos vagy, és sokat törődöl; de én mondom néked: hogy Egy a Szükséges; Maria, ki az én igéimet hallgatja, a legjobb részt választotta, melly el nem vétetik tőle.

Körül-belől öt éve mult, hogy Magyarország fővárosában ezen Egy Szükségesnek, tudniillik az igaz isteni tudományosságnak irodalmi uton terjesztés- és védelmére „Jó és olcsó könyvkiadó“ czimmal társulat alakult, melly miután a kezdet, a közbe-

jött rendkívüli belviszályok által is sulyosított nehézségein szerencsésen győzedelmeskedett, Isten segítségével, Nagy-Asszonyunk, a bold. Szüz oltalma alatt, azon buzgó és ajtatos férfiaknak, kiket annak élén tisztelünk, okos, körültekintő és soha nem csüggedett munkássága folytán, bekövetkező a béke napjai, végre gyökeret vert, nem csak, hanem, hála egyházi és világi hitfeleink igaz kath. vallásosságának, ágait egyszersmind a hon minden részeire kiterjesztve, ma már azon, évről évre ohajtott szerencsében is részesül: hogy az alapszabályai értelmében évenként rendszeren megtartandó egyházi ünnepét egész fényvel és diszszel, kegyes védnökének, fm. herceg-primas- és érsekünknek vezérlete mellett, először megülheti, s Istennek tartozó hálaadóját ekként nyilvánosan és testületileg is lefizetheti.

Nem kételkedem, lesznek, kik végig tekintve a minden rendű és rangú tagoknak azon szép során, mellyet a legközelebb kiadott társulati névkönyv, két ezeret megközelítő számmal, felmutat; kik látva annak élén mint fővédnököt a magyarországi herceg-primást, elnökképpen két tiszteletreméltó grófot, családi származás és rang nem kevesebbé, mint személyes tulajdonaik által a honban ismereteseket; kik tekintve az alapító, dolgozó és részvényes tagoknak mind számra, mind pedig tekintélyre nézve azon kitünő rendét, melly a társulat választmányi igazgatójának, egy, szellemi tehetségekben dusan megáldott egyházi férfinak, közvetlen kalauzolása mellett, ugyanazon egy célra szövetkezve és működve, a társulatnak már is általános elismerést és tiszteletet vivott ki; kik számba véve az anyagi erőt, eddigelé harmincz-ezeret megközelítő forgalmi tőkében mutatkozót; a rendelkezésére álló szellemi tehetségeket; nagy előnyökkel összekapcsolt országos szervezetét és összeköttetéseit; azon ritka pártfogást, mellyet az egyházi és világi nagyoknak úgy, miként az olvasó kath. közönség részéről országszerte

tapasztal; nem kételkedem, mondám, lesznek, kik mindezt látva és számbavéve, saját szempontjokból azt fogják a hitelen apostollal mondani: Mire való ez a vesztegetés? Nem lehetett volna-e mindezt: e méltóságot, e tekintélyt, e tehetségeket, ez anyagi eszközöket, más hasznosabb dologra fordítani? Nem lehetett volna-e például, ha már csakugyan oktatni akarunk, a nép között oly munkákat kiosztani, mellyek neki a föld-, kert- és szőlőmivelésben, gyümölcs-nemesítésben, három-tenyésztésben s más illy nemű kamatozó életfoglalatosságokban utasítást adnának, a helyett, hogy most iratokkal halmozzuk el, mellyek meddő gondolatokat és érzelmeket táplálnak benne, mikből nem lehet sem jól lakni, sem ruházkodni, sem adót fizetni? És ezeknek is szól a mai szent Evangelium, melly a nélkül, hogy a kenyér-kereseti munkának becsét vagy kötelességét félreismerné, mégis azt mondja: hogy mindenek előtt Egy a Szükséges! Hiszen irva van: Keressétek először az Isten országát és az ő igazságát, és ezek mind hozzáadottnak néktek; *) és: Mit használ embernek, hogy az egész világot megnyeri, lelkének pedig kárát vallja? **) És ezen isteni tanítás alapján, ugy hiszem, hogy ellenmondás nélkül tehetek én is bizonyosságot róla: miszerint a társulat, melly az isteni tudomány irodalmi uton terjesztésének és védelmének czéljából alakult, a legjobb részt választotta, mellyet ócsárlás, vagy épen ellenséges megtámadás nem fog soha elvitatni tőle.

Szerencsés szónok én ker. Hallgatóim! ha jelen beszédemben, mellynek e társulat ezen első egyházi ünnepén, annak Isten dicsőségére mintegy első nyilvános felavatásaul, tartására meghivattam, — akként sikerülend nekem az Egy Szükségest kiemelnem, misze-

*) Máté, 6, 33.

**) Máté, 16, 26.

rint az anyagi érdekek ezen korszakában, e társulatot ne csak egyik előkelő életszükségül győzhessük be a tőlünk netalán számot kérő világ előtt, hanem egyszermind Ti, kik már hivei vagytok, valamennyen, annak minél buzgóbb és tevékenyebb pártolására is föllelkesedjetek.

A Szentlélek malasztjait osztogató Isten ihlesse meg az én ajkaimat, s nyissa meg sziveiteket, hogy a mit én Isten igéinek szent buzgalmától áthatva mondanok, az kebleitekben dusan kamatozó jó földre találjon.

Fülöp, macedoniai királynak fia, a későbbi Nagy-Sándor születvén, ő ez örvendetes hirt tudtára adatta Aristoteles nevű görög bölcsnek, kit fia leendő nevelőjeül kiválasztott, hozzá intézett levelében a többi közt irván: „Akarom, tudjad, hogy fiam vagyok. Hála-kat adok az isteneknek, nem annyira, hogy vele megajándékoztak, mint inkább azért, hogy ez a te korszakodban történt. Reméllem, hogy oktatásod által ő férfivá képeztetik, ki méltó leend mind reám, mind pedig az országra, a melly reá várakozik.“ *) Ennyit helyezett az okos király abban, hogy az istenek jóvoltából szerencsés volt, született fia mestereül Aristotelesben egy hirneves bölcsöt nyerhetni meg. Mennyit kell tehát nekünk helyezni benne, s mennyi hála adnunk az isteni véghetetlen jóságnak, hogy olly korszakban engede születnünk és élnünk, mellynek már nem Plato vagy Aristoteles, hanem maga az élő igaz Istenfia, az Atyának megtestesült igéje, az isteni csalhatatlan igazság, a világnak világossága, ama szeplőtelen Bárány, ki elveszi a világ bűneit, szóval a mi Urunk és Istenünk, Kristus Jézus meggy mint vezér, mester és tanító elő?! Boldogok a szemek, — ugymond az Üdve-

*) Gellius, Noct. Atticae, l. 9. c. 3.

zítő — mellyek látják, a miket ti láttok. Mert mondom néktek, hogy sok proféták és királyok akarták látni, a miket ti láttok, és nem látták, akarták hallani, a miket hallottok, és nem hallották.*¹⁾ — Aggaeus proféta a babyloniai fogságból visszatért, s az újból épülő templomnak a réginél kisebb volta miatt szomorkodó öregeket, azzal vigasztalja: hogy az épülő templom kisebb ugyan mint volt Salamoné, a melly fel-dulatott, de nevezetesebb és dicsőbb lesz annál, mert ezen kisebb templomot fogja személyes jelenlétével megdicsőíteni a Szabadító, a ki kívántatott *²⁾, vagyis ki után minden nemzetek epednek és sohajtoznak. — Az igaz és istenfélő Simeon, ki a Szentlélektől ígéretet volt nyerni szerencsés, miszerint nem hal meg, még nem látta az Urnak felkentjét: Most boesátod el, ugy mond, Uram a te szolgádat békeségben a te ígéd szerint, mert látták szemeim a Te Üdvezítődöt, kit szereztél minden népeknek színe elébe; világosságul a pogányoknak megvilágosítására, és dicsőségül a Te népednek Izraelnek! *³⁾ Azért a születését hirdető angyalok is, a megfélemlett pásztorokat vigasztalják vala mondván: Ne féljetek, mert ime nagy örömet hirdetünk néktek, melly lesz minden népnek: mert ma született néktek az Üdvezítő, a ki az Ur Krisztus! *⁴⁾ Ennél-fogva felkel sirjából a délsark királynéja, s kárhozatot mond a hitetlenekre, mert a világ végéből jött vala Jeruzsalembe hallgatni Salamon bölcsességét; — és ime Krisztus több mint Salamon! És a niniviták feltámadnak az ítélet napján, és ítélik a meg nem jobbold nem-

*¹⁾ Lukács 10, 23—24.

*²⁾ Aggaeus 2, 8.

*³⁾ Lukács 2, 30—32.

*⁴⁾ Lukács 2, 10—11.

zedékeket, mivel Jónás predikálására poenitentiát tartottak: és ime Krisztus több mint Jónás! *)

De valljon hol és miben taláztatik mindezen rendkívüli magasztalásoknak alapja? Miért boldogok a szemek, mellyek látják, a miket mi látunk? Miért örvend Simeon, s hirdetnek olly rendkívüli örömet az égi szellemek? Miért s mi oknál fogva nevezi a Szabadítót Aggaeus minden népek és nemzetek óhajtottjának? Honnan a zsidó és pogány népeknél azon várakozás, azon óhajtása a magasabb mennyei bölcseségnek, melly mint *Socrates Platon* ál fejezi ki magát, oszlassa el a setétséget, s minket Isten és emberek iránti kötelességeinkre megtanítson? Nem az volt-e a természet rende, nem azok-e az embernek testi lelki tehetségei, nem azok-e az egyesek és a társadalom szükségei akkor és most? Nem volt-e a természet nagy könyve nyitva nekik is mint nekünk? Nem volt-e fejök fölött az ég csillagos boltozatával, s lábaik alatt a föld mezői- és legelőivel? Az ifjunak lelkét nem hevíté-e szerelem s barátság; a szüléknek nem voltak-e atyai örömeik és gondjaik; a polgár nem birt-e hazával, a vallásos ember templomok- és szertartásokkal? Hiányzottak-e szenvedések, mellyek türésre, nélkülözések, mellyek önmegtágadásra, betegségek, mellyek mértékletességre, szerencseváltozások, mellyek alázatosságra, köztemetők, mellyek a porban testvéri közeledésre, szoktatják az embert? S ha a mohosult sirköveken megállapodva, hallották az elmúlt és soha vissza nem térő évezredek kiáltásaikat, nem vallottek-e be az élet javainak semmiségét és mulandóságát? Ha elmenve a sirba szállott nemzetek temetői mellett, szemlélték a romokat, mellyek alatt senyvedő csontjaik nyugszanak: mint változtak el a szépség és öröm ezen lakhelyei tigrisek és kigyók utalatos vérbarlangjaivá, — nem áldoztak-e könybe lábbadt szemekkel az emlékezetnek, azon meggyőződést fejezve

*) Lukács 11, 31 — 32.

ki, hogy nincs itt alant maradandó városunk, hol mindnyájan ideiglenes zsellérek, s egy más hazába fáradó zárandokok vagyunk?

Igen keresztények! a természet rendes menete és tanulságai közösek velünk és a régiekkel: és mégis, mit láttok, ha körülnéztek a régi pogány népek történeteiben? Láttok egy, a sötétben tapogatódzó értelmet, melly az embert lényegesen érdeklő egyetlen egy kérdésre sem tud válaszolni. Emberek tolnak minket s mi is toljuk őket rendre, — a föld néző szín, mellynek diszitménye mindig változik, — ennyiből állt mindaz, mit a bölcsek az ember eredetét és rendeltetését illetőleg bizonyosan tudtak.

Láttok tudatlanságot, melly elhagyatottságában nyomorult állatok és lelketlen dolgok előtt omlik térdre, ezeknél mint isteneknél keresve segítséget és oltalmat, értelmet és áldást.

Láttok bálványokat, mellyek izzó gyomra emészti fel a gyermekek ezreit, kiket a szülék mint kedves isteni dolgot áldoznak fel, s hogy kétségbeejtő sikoltásaikat ne hallják, ezt harsogó zeneszó mellett viszik végbe.

Láttok az élők számára készített gödröket, melyekbe a mivelt görögök és romaiak, mint engesztelő áldozatot egy vagy több emberpárt elevenen temetnek el, hogy általuk közszerencsétlenség idején faragott tuskó istenöket megkérleljék.

Láttok hazug istenek hazudott közbejötté által alapított és fentartott álladalmakat, mellyekben egy rész — így akarván ezt a törvényhozóiknak megjelent istenek — uralkodik, a másik pedig rabszolga, és találkoznak bölcsek, kik a két rész között lényeges különbséget fedeznek fel, hogy így az ur ur, a rabszolga pedig rabszolga maradjon örökre.

Láttok helotákat, kiket a spartai urfiak mulatságból, vagy gyakorlás végett, vagy épen megsokasodásuk miatti aggodalmukban irgalmatlanul legyil-

kolnak, megengedvén azt a törvények, mellyeket a 18-ik századi hitetlen felvilágosodás Európának követési mintául! mert felállítani.

Láttok leányvásárokat, mellyekre az irgalmatlan apák és testvérek nővéreiket kiviszik, azon szent emléket, mellyeken az emberiség felnevelkedik, piszkos alkuszok szemtelen kíváncsiságának és kísérleteinek dobva oda.

Láttok templomokat, mellyeknek istene a szemérem feláldozásával tiszteltetik, hogy míg az egyik templomban gyilkolnak, a másokban részegeskedjenek és fajtalankodjanak.

Láttok ledönthetlen válaszfalat nemzet és nemzet közt, mellyek egyike a másikat, ha csak szerét teheti, kegyelem nélkül leöli, gyermekeit és asszonyait rabszolga porázra fűzi, és városaikat földig dulja. Innen a romok, mellyekkel Asiát, Afrikát és Európának azon részét, melly a pogányság idején szerepet játszott, elboritva találjuk; innen annyi kihalt nemzetek, mellyeknek emlékezetét már csak a történet és egykori fényes lakhelyeik ékesenszóló pusztasága hirdeti.

Láttok a barombutaságban felnőtt népfiaknak millioit, mert azon hiu tanításban is, mellyet a bölcsék adhattak, csak a szabadnak született sokkal kisebb rész részesülhete; láttok az utak szélein ott heverő, elhagyatott öregeket és nyavalyásokat, kiknek számára nem létezett más ápoló menhely, mint a nagy természet azon hideg épülete, mellynek érzéketlen sziklái- és folyópartjainál adák ki lelköket; láttok végre a hün érzetétől korbácsolt és üzött lelkismeretet, melly daczára áldozatjainak, mosdásainak és egyéb tisztító szertartásoknak büneitől menekülni nem tud, s ekként mint az erkölcsi világ által kitagadott, remegés és félelem közt néz a siron tuli partoknak elébe!

Ah ker. Atyámfia! ki ott jársz az egykori pogány világ nagy omladványai közt, vagy legalább képzelettedben végigfutod Ninive és Babylon, Tyrus és

Sidon, Corinthus és Carthago, Memphis és Theba, s annyi más világhírű városok romjait, mellyek egymás után olly gyorsan tűntek el lakóikkal együtt a földnek színéről: megemlékezve ezen népeknek imént rajzolt, s irtózást gerjesztő sorsáról, jusson eszedbe Üdveztönknek a mai Evangéliumban előforduló mondata: miszerint Egy a Szükséges! Mit használt ezen nemzeteknek, hogy egyik a másika után meghódították az egész világot, ha annak becsét nem ismerték, Isten, önmaguk és embertársaik iránti kötelességeiket nem tudták, s így állati szenvedélyeiktől izgatva egymást kölcsönösen kiirtották? Éz az örök élet, mondja a mi Üdveztönk, hogy ismerjenek meg az emberek Atyám, igaz Istent, és a kit küldöttél Krisztus Jézust! *)

Ime keresztények! a merre csak elterjedt a ker. religio, ezen egy szükséges, mindenütt lehullottak a' bálvány istenek, megszűntek a kegyetlen, embervérrel undokított áldozatok, s emelkedtek templomok, az igaz emberi civilisatio ezen gyupontjai, az egy felséges Istennek számára, mellyekben mindennap tiszta és szep-lötelen áldozat mutattatik be a mindenhatónak.

A merre csak elterjedt a M a r i a által hallgatott tanítás, ott mindenütt tiszta fogalommal birnak az emberek Isten, önmaguk és felebarátjaik iránti viszonyaik-és kötelességeikről, s nem lévén többé kisdedek, nem hányattatnak ide s tova az emberi bölcsék azon tanításának szelétől, a mellyről tudva van: hogy nincs az a képtelenség, mellyet egyike vagy másika ezen nagy bölcseknek igazságként ne vitatott légyen.

A merre csak bevitettek az örök életnek Üdveztönk által hirdetett tanai, ott mindenütt találkozunk keresztekkel, a megváltás ezen diadalmas, s minket a Calvaria hegyén bemutatott azon áldozatra emlékeztető jeleivel, melly kibékíté az eget a földdel, s meg-

*) János 17, 3.

nyitva az irgalom csatornáit, bocsánatot ígér minden megjobbulni kész, töredelmes és meggyónt bűnbánónak, ki Krisztusban hiszen!

A merre csak hirdettetett az Evangelium, ott mindenütt szertehangzottanak Üdvezítőnk nagy ígéi, melyekkel Atyjához imádkozék, mondván: Szent Atyám! tartsd meg őket a' te nevedben, kiket nekem adtál, hogy egygyé legyenek, a miként mi; hogy a szeretet, mellyel engem szerettél, bennök legyen, és én is ő bennök; *) és a mellyekkel tanítványaihoz fordula, mondván: Szeressétek egymást, a mint én titeket szerettelek, — ezen ismernek meg mindnyáján, hogy az én tanítványaim vagytok. * 2)

A hol csak e nagy ígék szertehangzottanak, ott azonnal lehullottak, legalább elvben és egyházilag, a rabszolgákról az embertelen lánczok; azonnal megadtak a nőknek az őket mint eszes lényeket Isten és természet törvényénél fogva férjeik oldala mellett illető jogaik; azonnal megszűnt közöttünk a gyalázatos leányvásár, s becsukattak az undok haremek; azonnal leestek a népeket a népektől, az embert embertől elválasztó falak, mindnyáján testvérek lettünk s nem volt többé sz. Pál szerint: sem zsidó sem görög, sem szolga sem szabad, sem férfi sem asszony, mindnyáján egygyé lettünk Krisztus Jézusban! * 3)

A merre csak a szeretetnek ezen religiója gyökeret vert, ott a hívő sokaságnak egy vala a szive, egy vala a lelke, úgy, hogy Justinus ékesenszóló apolojistánk szerint: „a kik azelőtt fajtalanságokban gyönyörködtek, most szeplőtelen tiszta élet által tűnnének ki; kik bűbájoló mesterségeket gyakoroltak, most az egy jó és örökkévaló Istennek szentelnék éltöket; kik

*) János 17, 11. 26.

*2) János 13, 34 — 35.

*3) Galat. 3, 28.

a földi kincseket és pénzt mindeneknél nagyobbra becsülték, most azt is, a mivel birtak, közös tárba tenék, s minden szegényekkel megosztanak; kik az előtt egymás között háboruskodtak, s azokkal, kik velök egy sorsuak nem valának, közös tűzhelyről enni vonakodtak, most, miután Krisztus megjelent, egy asztalnál ülnének, s ellenségeikért imádkoznának.“*)

Ezer évnél több, mióta az europai népek megkezesztelkedvén, keresztény álladalmakat alkottak, nemzeti lételöket, törvényeiket, jogaikat az isteni közjog oltalma alá helyezték, s az általános emberi polgáriásodást, a pogány természetbeli maradványoknak, durvaságnak, kegyetlenségnek, babonának, fokonkénti de biztos, mert élő eszméből folyó kiirtásával, bámulatos terjedelemben valósitották. Legyen, hogy voltak közöttünk isszonyatos vérengző háboruk, hiszen az emberi természet romlottsága hozza magával, hogy gyakran testvér testvérral is összeháborodjék; legyen, hogy egyes váraikat, részint megváltozott politikai nézetekből, részint kényelem- vagy takarékosági szempontból, elhagyták lakói; legyen, hogy egyes kolostorok annyi szélvésznek és zivatarok közt elpusztultak, s romjaikban magasztalják a régiek hitét, kik azt felemelték; de hol hallottátok, hogy azóta közülök valamellyik keresztények által kiirtatott volna? Fővárosaik, mellyeken annyiszor vonult keresztül ellenséges tábor, még mind állanak és virágzanak, és állani meg virágozni fognak, még csak keresztények leszünk, — Istenné lévén valamennyen, valamint egy Atyát imádunk az égben, ugy egy anya által oltalmaztatunk a földön!

Végre a hol csak gyökeret vert a keresztény religio, ott a betegekről és ügyefogyottakról ispoták, kórházak és más jótékony intézetek által, mindenütt a lehetőségig gondoskodtak; ott a templomok mellett, a néposztály számára szánt legalsóbb iskoláktól fel egész

*) In Apol. II. nro 14.

a tudományos egyetemekig, nyilvános oktató intézetek állítottak, melyek a szövetkezett hit és tudomány közlőnyei lévén, az isteni világosság fényében felképesítették az értelmet, a világ és természet dolgainak okai és viszonyaival megértésére: mi által az anyag gyorsan a szellem szolgálatába hajtattott, Europa minden részeiben ezer meg ezer roppant kereskedő és iparüző városokkal elborítottatott, a földmivelés, ipar, mesterségek, tudományok és művészetek soha nem látott virágzásnak indultak, s az ugy nevezett közjóllét azon fokra emelkedett, melyet az a régi világban soha és sehol el nem ért: ekként menvén teljesedésbe Űdvezitőnk mondása: hogy keressétek először az Isten országát és az ő igazságát, s a többiek mind hozzáadatok nektek!

O Istennek szent igéje! Te nyugtattad meg az emberi vélemények tengerében ide s tova hányattatott elmét; te hoztad le az első vigasztaló szót számunkra a mennyből; te mutattad meg az utat, a melly égbe vezet! Utánad epedett és sovárgott századokon keresztül a kétségek pályáján haladó emberi nem, — epedett és sovárgott, miként a keleti nap égető sugarainak kitett plánta az éjjeli harmat, miként a szomszédos lybiai homoktenger az őszi esők után.... Te megjelentél, s ujja leve minden; nyomdokidon elenyészett a bűn, eltűnt a babona, s lön világosság, lön szentek gyülekezete a földön! Te megjelentél a pusztákon és rengetegekben, s a természet vad fia szelidülni, Istenben hinni s hozzá imádkozni kezdett! Te megjelentél a mivelttség érzéki gyönyörökben uszó palotáinak küszöbén, s a felszabadult szellem, a legyőzése által megdicsőített anyagot magával együtt az éghez emeli; a tudomány elfogadja a megtestesült isteni igazság utmutató kezét, s a művészet jelképezi, az egyház pedig áldja s malasztjaival öntözi a szent szövetséget, mellynek fájdalom soha sem kellett volna megszakíttatnia! Te megjelentél a sírok felett, s a borzalom lakhelyét, a legédesebb s legvigasztalóbb remények kutfejévé varázsoltad! Te megjelen-

tél a szegények elhagyatott viskóinál, s az inség tanyáját a megelégedés s Istenben megnyugvás oltárává avatad fel! Benned élve századokon keresztül boldogoknak találták magukat az apák, s általad bátorítatva, lelkesítve, védelmeztetve, dicsőn, jó és balsorsban egyiránt rendíthetetlenek, harczolták végig az élet csatáit, azok után eltétetvén számukra az örök dicsőség koronája, melyet készített az Ur mindazoknak, a kik őt szeretik!

O! ki ad az isteni dicsőségnek illy nagy árijától elborítottnak ajkára szavakat, hogy magasztalja a férfiak gyülekezetét, kik a hit és erkölcsi felozlás ezen napjaiban, melyekben a hazugság lelke által tévutra vezetett közvélemény szinte szégyelli bevallani Krisztust, az ő megváltóját, — védelmedre és az emberek közt nagyobb elterjesztésedre szövetségbe, szellemi és anyagi tehetségeiket azon Teremtőnek, kitől vették, fiai hódolattal felszentelik?!

Legyetek ezen isteni Ige nevében ezerszer áldottak ajtatos ker. lelkek! Fogadjátok anyátok, az egy, szent, apostoli és romai kath. egyház nyilvános hálaköszönetét, s legyetek meggyőződve, hogy valamint az asszonynak, ki drága kenőcsökkel jött Krisztus testének felkenése végett, ezen tettéről megemlékeznek mindenütt, a hol hirdettetik az Evangelium: úgy el fog rólatok is mondatni, a mit e sulyos időben tettetek, az ő szent nevének az emberek közt dicsőítésére!

Mindenki tudja, mennyi reményt helyeztek a kath. egyház ellenségei, czéljaik sikeresítését illetőleg a sajtóban. Hiszen Voltaire, kinek a szinpadon kívül csak is a sajtó állott rendelkezésére, azzal biztatta magát, miszerint ha 12 szegény halásznak sikerült a kereszténységet az egész világon elterjesztetni: neki annyai bölcseségek szövetségben csak annál inkább sikerülhet, azt az egész világon végkép kiirtani. De tudva van az is, hogy e bölcseségek, habár nem sikerült is nekik, a mi lehetetlen, tudniillik az egyházat megsemmisíteni,

mégis tagadhatatlanul nagy sikert arattak. Hiszen, ha jelenleg a keresztények közt, kiknek erénye az első századokban, mikor a hit legelevenebb volt, csuda dolgokat mivel, azt találjátok: hogy a kereszténység kezdete óta még soha sem voltak olly annyira megromolva az erkölcsök; ha soha sem mutatkozott köztünk annyi ravaszság, kétszínűség, fortély és alattomoság; ha a keresztény társadalomban soha sem láttunk annyi gyalázatos önzést és áruba bocsátott lelkiismeretet; ha sohasem voltak a házasság kötelékei olly kevéssé szentek; ha az ifjuság soha sem volt olly vadul kicsapongó, engedetlen, szilaj, s minden szentet és illedelmet olly kiméletlenül összetaposó; ha a csalás, irigység és nagyravágyás olly nagy mértékben még soha nem üzte szemtelen játékát; ha soha nem dult a keresztény társadalom keblében annyi lázongó zivatar, s ennek folytán nem érte soha az európai emberiséget annyi fájdalom, szenvedés és nyomor; szóval ha soha sem volt a tévnek és bűnnek olly nagy s rémitő hatalma fölöttünk, mint épen jelenleg; — o úgy ne kételkedjete, hogy mindezt a keresztény hitérzelem megingatásának kell tulajdonítani; hogy feltámadtak a pogány istenek, nem ugyan a kööltárokon, habár kísérlet erre sem hiányzott, hanem igenis a szív és eszme oltárán, mint ezt minden nyilvános és családi életünk, mint ezt a köztünk kifejlődött társadalmi és magánállapotok, mint ezt végre az uralkodó bűnök pogány természete bizonyítja.

Más részről: Megfoghatatlan — hiszen a bűnös természetet ki érti *) — de úgy van: Sokkal könnyebben fogamzik és terjed, és sokkal nehezebben irtatik ki a tév semmint az igazság. Ugy vagyunk jelen állapotunkban az igazsággal, mint kertész a plantával: a jót fáradsággal kell természetnie, míg a hasznavehetlen magától nő, s nem győzi gyomlálni. És hasonlítunk a meredek hegytetőre kapaszkodóhoz, ki nagy ügygyel

*) Zs. 18, 13.

bajjal vergődött a csúcsig; de csak kis taszítás kell hozzá, s pár pillanat alatt a mélységbe zuhan. Az írás is tanuskodik róla, miszerint az emberek inkább szeretik a setétséget, semmint a világosságot. *) Oka ennek a testiség, mellynek bölcsesége sz. Pál szerint ellensége az Istennek. ***) A testi ember ohajtása, hogy az legyen igaz, mi a testiségnek kedvez: s így mindazon tanoknak, mellyek érzékeinek kedvesek, gyönyörködve nyitja meg füleit; ellenben elfordul azoktól, mellyek a test szabadságát az örök erkölcsi rend- és magának a testnek állandó érdekében szabályozzák. Azért mondja sz. Pál: hogy az érzéki ember nem fogja fel azt, a mi a Szentlélektől vagyon. ***) Azért van az is, hogy az emberek a vallási tudományra restek, abban járatlanok; ellenben a vallástalan iratokon mohón kapnak, s az azokból beszivott elvektől csak nagy nehezen, vagy soha sem válnak meg. Így, hogy csak egy példával éljek, majd mindenki tudja az okokat, mellyek a test feltámadása — ezen kiválólag spiritualisticus tan — ellen felhozatni szoktak. Mindenki el tudja mondani, miszerint ez lehetetlen, mert az ember teste számtalan átváltozásokon megy keresztül, s egyik testből a másikba vándorol. De valljon hányadik az, a ki arról elmélkedett volna: hogy ime nézd a buzamagot, melly a földbe vettetik, talán csak huszadik része az, a melly kikel, s magot vet; s Isten nem volna képes testednek csak százezzeredik részecskéjét is alapul véve, azt abból újra visszaállítani? Hiszen tested most is szünetlen változik, minden 7-, vagy ha úgy tetszik, 13-dik évben megújul; a mi kipárolog, az étel, ital, levegő, világosság és melegség beszívása által folyvást pótoltatik: s ime a világosság, mellynek sugarai éltetnek, a nap köréből jő; a levegő, mely-

*) Ján. 3, 19.

***) Rom. 8, 7.

***) 1. Cor. 2, 14.

lyet szivsz, folytonos keringésben van a földteke körül; a magot, melly kenyeret ad, a messze tengerek gőzéből kiemelkedett felhők termékenyítik. Ama rizs Geor-ginea- vagy Kelet-Indiában termett; ez a cukor Jamai-cából jött; ama hal talán Neu-Foundland tájékán fogatott ki; ez a madár, meglehet, egyikén az éjszaki tengereknek uszkált, és így tovább. Te tehát látod, hogy a test, mellyel 7 vagy 13 év mulva birni fogsz, jelenleg még a világ minden elemei között van elszórva: és mégis azt állítod, hogy ha e test meghalván, ezen elemekre oszlott, Istennek nincs hatalmában azt ugyanazon elemekből újra összeszedni? Mindez a legmindennapiabb s legismeretesebb tünemény: és valljon hányadiknak azok közül, kik a feltámadás elleni okokat ismerik, jutott eszébe, e mindennapi tüneményt ama szent tanításhoz viszonyítani, azzal kapcsolatba hozni?

Ha ehhez még hozzáveszszük: a keresztény religio fenségét, mellynek isteni eredetét egészben ugyan be lehet a legalaposabban bizonyítani, de nem egyszersmind minden egyes cikkében azt az emberi észnek felfoghatóvá is tenni; a gögöt, melly csak maga belátásának hisz, s a tévedést szerényen bevallani szégyelli; s végre a felekezetességet, melly a magáéhoz szenvedélyesen és vakon ragaszkodik: úgy könnyen felfoghatjuk, hogy az igazság-barátnak munkája bizony nem igen kellemes, sem nem igen könnyű; sőt inkább tizszeresen megfeszített erőt kíván, ha csak századik részét is helyre akarja hozni a rontásnak, mellyet a tévhős ugyanannyi erővel okozott.

Es így együttvéve, tekintve az isteni ígének a jelen és örök életre együdvezítő hatását; tekintve ez isteni ige elleneinek nagy számát, erélyességét, elágazó összeköttetéseit, s mindezek folytán aratott pokoli diadalait; tekintve végre az emberi természet romlottságát, s ebből folyó valamint hajlamát a bünre és tévre, úgy viszont nehézkességét az igazságnak elfogadása- és követésére: valljon szükséges-e még többet monda-

nom, hogy a könyvterjesztő társulatnak, mellynek ünne-
pét tartjuk, szeretetünk-, gondjaink- és minden telhető
pártfogásunkra érdemességét ker. katolikusok által-
lássák?

A kath. egyház, az egyesüléseknek ezen termé-
keny anyja, megszámlálhatlan sokaságát táplálja keblé-
ben a mindenféle jó és üdves társulatoknak, mellyek-
nek tagjai az általános ker. kötelességeken kívül, külö-
nösen még egy vagy más jó czél előmozdítására vállal-
koznak: s ekként történt, hogy nem létezik már olyan
szüksége vagy fogyatkozása az emberiségnek, mellyhez
részint enyhítésül, részint orvoslásul, valamellyikét gyü-
lekezetei közül ne állította volna. Vannak nekünk tár-
sulataink: ,mellyek ápolójai egyik kezökbe vándorbotot,
keresztet és breviariumot a másikba véve, amerikai er-
dőségeket, afrikai pusztákat s éjszaki sivatagokat utaz-
nak át, embertársaiknak oktatása és nevelése végett;
és vannak társulataink, mellyeknek tagjai az abysssi-
niai pusztákon tévedező vándorra tigrisek és más dü-
hös állatok közt várakoznak, vagy a lakhatatlan alpesi
tetőkön üték fel tanyájokat, idegenek megmentése és
vendéglése végett.' És csak az irodalom volna azon
egyedüli mező, mellynek társulati művelésére, ezen je-
lentékeny időben, mellyben olly rendkívül sok függ a
sajtótól, buzgó kath. karok nem találtatnának?

T. Tagtársak! Ti meg vagytok győződve, hogy a
vallás a lélek legfelsőbb, ugy szólván, kormányzó esz-
méje. A fogalom, mellyel ki Istenéről bir, meghatároz-
za az ő gondolkozását, a gondolkozás meghatározza
az ő érzelmeit, és mindkettő az ő cselekedeteit.

Ti átlátjátok, hogy a tér, melly ker. elvekre nézve
a ker. társadalmakban veszendőbe megy, a pogányság
által foglaltatik el, mellynek gyümölcsei, mutatkozza-
nak bárhol és bármikor, mindég ugyanazok.

Ti mélyen érzitek, hogy az embernek keblét sem
a földi örömek, mellyek elrepülnek az ifjuság éveit
mellett, bus lelket és beteges testet hagyva maguk után;

sem a dicsőség és fenmaradó név, mellynek csak a halhatatlanságában hívő lélek előtt lehet becse, egy lévén a nem érező pornak, akár lábbal tapodtasék az emberek által, akár csillagokig emelje a szélvész; sem a polgári érdemtisztesség, mellynek igazi értékét csak Isten ismeri, s emberek által olly gyakran nyomorult önzökre pazaroltatik; sem Croesus vagy India kincsei, mellyek a halál ellen nem biztosítanak, sőt azt keserübbé teszik; sem az élet egyéb, bármi néven nevezendő javai, egyenkint és összesen véve, hanem egyedül Isten egymaga, az ő természetfölötti fensége- és dicsőségében képes betölteni! Nyughatatlan az embernek szive, míg Istenében meg nem nyughatik. Hiuságok hiusága minden, kivéve Istent szeretni, és neki szolgálni. Szélvészektől zaklatott tenger az embernek keble; s ki csendesitheti le az Istenen kívül? Isten az én világosságom és üdvességem; kitől féljek? *) énekli a zsolttár; és el van átkozva az ember, ki emberben bizik: * 2) mondja az irás. „Ha az égiekreli elmékedésektől elzáratnám“, írja Seneca, — „nem lett volna érdemes születnem. Hiszen mi volna az, a miért ez esetben, hogy élek, örülnék? Tán hogy chetem és ihatom, s e nyomorult testet, olly könnyen romlandót, mint valami szolga napról-napra újra megtölthetem? O! mi csekély és megvetendő lény az ember, ha halandóságán túl nem emelkedik!“ *3)

Ti gyakran vettétek észre, hogy az isteni gyümölcs eleinte nem izlik azoknak, kik attól elszoktak, vagy inkább ahhoz soha nem szoktak: hiszen a Capuában elpuhultaknak is fáradságba kerül, míg az Alpesekek egyetlen ostromló csúcsait megközelithetik. De ha egyszer ott vannak, érzik ők is az ég közelségét, örvendnek a

*) Zsol. 26, 1,

*2) Jerem. 17, 5.

*3) Quaes. Nat. L. 1.

mennyei messzekilátásnak, a portól ment tiszta könnyü légnek, a csillagok ragyogóbb fényének, s boldogoknak vallják magukat az Urban!

Ti a keresztény kebel mély bensőségének megfelelő komolysággal veszitek a szavakat: hogy az embernek csak egy lelke van, mellyről a más világon az Isten ítélő széke előtt számot kell adnia. Hasztalan minden erőlködés: magát ki sem semmisítheti meg; az erő, melly ide helyezett, ellenállhatatlan; s ágaskodjál bár egekig, vagy rejtőzzél a föld legsötétebb mélységeibe, itt élned és halnod, s ez élet és halál után Úradnak és Teremtődnek számot kell adnod. És boldog, kinek az Údvezítő ama nagy napon, melly mindnyájunk sorsa fölött határozand, azt mondhatandja: „Egy vala a szükség es! Te az én részemet választottad, s ez el nem vétetik tőled!”

Ti tehát mindezen meggyőződésektől vezéreltetve, mitsem kételkedem, daczára minden ellenvetéseknek, állhatatosak fogtok maradni a pályán, mellyen már gyümölcsöt hoztatok, mielőtt én azt e szent helyről igyekezetünk zsengejeként Istennek bemutathattam volna. Ti meg fogjátok tagadni a bölcseséget, melly Jézus Krisztust megtagadja, s óvakodni fogtok azon álszégyentől, melly szégyenli a keresztre feszítettnek tanát; — „rozsdája ez a léleknek, nyomorult gyávaság ez!” Ti igyekezni fogtok, hogy a könyveknek, mellyek szárnyaitok alatt kerülnek ki azon sajtó alól, mellynek annyi jóváteendő büne van, minél több olvasót szerezhesetek; azokat minél több családok könyvtáraiba bevihessétek, s különösen gyermekeitekkel, s atyafiaitok, ismerőseitek gyermekeivel jó korán megkedveltessétek. Ti nem fogjátok feledni különösen a család - anyákat, mint kiknek valamint emlőin, úgy karjain is serdül fel a gyermek. A szeretet mindent tehet, — mondják. És halljátok Chateaubriand ékesen szóló szavait: „minden legkisebb moraj megijeszté a szüzet; s hol vannak a seregek,

villámok és veszélyek, mellyek elhalaványítsák az anyát? A leánynak gyenge ételre, finom ruhára, puha ágyra volt szüksége, a szellő legkisebb fuvallata ártott neki: most sovány kenyér, maroknyi szalma mellett, esők és szelek közepette boldog és egészséges, míg emlőiben egy csepp teje, gyermekét táplálni, s rongyai közt egy darab vászna van, őt bele takargatni!(*)) Illy és ennyi szeretet, melly megszelidíthetné a vad tigriseket, lehetetlen, hogy a vallásos nevelési és oktatási érzelmeket illetőleg is, egészen fogatlan legyen: olly körülmény, melly a leendő család-anyák vallásosítását kétszeres kötelességetekké teszi.

A mindenható Isten, kitől minden jó származik, áldja meg az ő nevének dicsőítésére irányzott szent fátárságokat! A Boldogságos Szüz és első apostoli királyunk szent István, Magyarország, és népének e' különös pártfogói, legyenek szószólóink a mennyben; fordítsák el tőlünk és e nemzet minden fiaitól a legnagyobb átkot, melly embert és nemzetet érhet, s az isteni ige megvonásában nyilatkozik: kérjék az Istent mivelünk, hogy a munkát, mellyet mi ezen átoknak elhárítására, a menny oltalmában és áldásában bizva kezdettünk, mi és a' mi utódaink mindvégig sikerrel folytassák. — Ugy légyen! A m e n.

*) Genie du Christianisme. Liv. 6. ch. V.

B)

Mélt. Fogarassy Mihály ur-,

czimzetes püspök-, s a társulat igazgatójának előadása.

A társulatok életét szellemök ereje, s jósága tartja fen, ezt pedig a tagok gyakori összejövetele s kölcsönös értekezése éleszti. Ez oknál fogva társulatunk alapszabályai helyesen rendelik, hogy szétszórt tagjai legalább minden évben egyszer közgyűlésre összehivassanak. 1848 óta, midőn a fiatal társulat két közgyűlésében (jun. 5. és aug. 30.) a legsürgetőbb szabályok, s intézkedések osztatlan és utánzandó öszhangzással létrejöttek, s a társulatnak elnökei: két, keresztényileg képzett értelmiségök, s egyházas életrendszerök szintugy, mint magas származásuk, s lelki nemességök által kitüntetett grófok, kik ma is együletünk élén fényesen diszlenek, szerencsés eltalálással megváltattak, — ez még csak a harmadik közgyűlés, mellyre Isten jóvoltából összejöhettünk; melly épen azért, mivel hosszú várakozásink ohajtását elégíti ki, már az előképzetben is sikerdusnak mutatkozik, s remélőleg a társulat további kifejlődésére nézve időszakot képezend.

Hogy ismét közgyűlést tarthatunk, ez már magában is igen kedvező, a társulat felvirágzását biztosító körülmény, mellyet Ő császári királyi Apostoli Felsége, dicsően uralkodó fejedelmünk bölcs és erőteljes ország-

lásának kell köszönnünk. Ennek oltalma alatt társulatunk is a helyreállított béke és rend jótéteményeit három év óta szabadon élvezé, kitüzött pályáján szépen előrehaladott; s ma e magas és jeles gyülekezet előtt eredményeket képes felmutatni, mellyek ernyedetlen munkásságáról tanuskodandnak; s ebben új ösztönt és kedvet találанд nemes és jótékony munkásságának folytatólagos kifejllesztésére.

Hála azért és dicsőítés mindenek előtt a jóságos és könyörületes Istennek, kinek atyáskodó gondviselése minket a fejünk fölött elvonult fergeteg által nem engedett elsodortatni, hanem a veszélyek közepette ép-ségben megtartani méltóztatott.

Hála és tisztelet a magyarok Nagyasszonyának, kinek pártfogása alá helyezett társulatunk folytonos gyarapodásnak örvend.

Hűség, engedelmesség, s őszinte hódolat, O császári királyi Apostoli Felségének, legkegyelmesebb Urunk Királyunk Ferencz Józsefnek, kinek szilárd és megrettenthetlen uralkodása alatt, kitüzött hasznos és istenes célunk felé háborítatlanul haladhatunk.

Köszönet és tiszteletteljes ömledezés Herczegségednek, társulatunk legbuzgóbb, semmi fáradságot nem kimélő védnökének, ki mindenre figyelmező atyai gondossággal ápolja és támogatja a serdülő reménydus csemetét, ügyeink menetét bölcseségével, s magas tekintélyének erőhatásával elősegíti, ki irántunki gondosságának emlékezetes bizonyosságaul, ma e közgyűlési ünnepély emelésére a hálaadó szent áldozatot a megváltás szeplőtelen oltárán Istennek, a Boldogságos szüz tiszteletére, velünk és érettünk bemutatni, azután pedig tanácskozásaink vezetését magára vállalni kegyeskedett.

Szintugy midőn egyik elnökünket, a Herczegséged jobbján ülő, nemes lelkű, Istent és embertársát igazán szerető gróf Károlyi István urat látjuk mai közgyűlésünk élén, az öröm és hálálkodás tiszta üdvezletével telik el keblünk; mert ő méltóságának áldozathozó ügysze-

retete, s keresztényi magasztos föllelkesedése e társulat pártolásában, mellyel annak ügyeit elővinni, üdvös hatását szélesbiteni, szellemét érvényre emelni törekszik, kitünőbbek, hogy sem mi elmulaszthatnók e fényes alkalommal hála-tiszteletünket ő méltósága iránt kifejezni.

A társulatot kegyesen pártoló, nagyméltóságú és főtisztelendő püspöki kar soraiból köztünk megjelent méltóságos csanádi püspök urat itt láthatnunk szintolly jól esik, mint visszaemlékeznünk azon meleg részvétre, mellyel ő méltósága e társulatot már eszméjében, keletkeztekor, szintugy mint kifejlésének egyes pontjain bölcs tanácsával, adományával, esatlakozásával, s buzgó felkarolásával elővinni méltóztatott. Vegye azért kegyesen szives üdvözetünket. De üdvözek legyenek a többi itt megjelent, rang, méltóság, érdem, tudomány, miveltség által megkülönböztetett, és a mi ezekre fényt áraszt, a katholika egyházhozi ragaszkodás jellemével diszitett tiszteletre méltó mind két rendü tagtársak is.

E közgyűlésbeni részvétük nyílt tanúsága annak, hogy a kath. Egyház papjai és hívei hazánkban is kezdik érezni, milly szükséges az emberi ész tévedéseiből származó erkölcsi megromlás, és ezt követő nyomorok s társadalmi bajok orvoslására, a jóknak összevetett vállakkal közremunkálni: hogy az egyetlen gyógyszert az isteni religiónak üdvhozó tanait, és a közönséges Anyaszentegyház esalhatatlan tekintélyét, mellynek megvetéséből a társadalmi kapcsolatok gyengülése és szétfoslása következett, általános érvényre lehessen emelni, az érzelgő humanismust, mellynek jótékony-ságai a baj orvoslására tehetetlenek, a keresztény önfeláldozó szeretet égi körébe vonni, az önmehtagadás áldozatival, a találékony szeretet odaengedésével, a hidegen számoló önzés és eláradó haszonvágy sivatagait termékenyíteni.

Valóban keresztényhez illő feladat: az Istentől távozó emberi tudomány átszellemítésére, az isteni vallás

elveitől ihletett jó könyvek terjesztése által közremunkálni; az elpogányosodásnak indult keresztény közszellemmegjavítására épen azon eszközöket felhasználni, melyek által az igazság elhomályosított, a történetírás elferdített, az emberiség megcsalott, a testi szenvedélyek emancipatioja kivivatott, a lélek a tévelyek és csalódások örvényébe sülyesztetett. A társulat által kitűzött czél minden esetre az emberiség nemesítésére levén irányozva, épen olly méltó a jók felkarolására, mint a millyen gazdag leend azon áldásokban, mellyekkel az egyházat és e hazát boldogítani ohajtja.

És ezt előszózatul. Most már magához, az előmbe tűzött tárgyhoz térek. Rövid rajzát kell bemutatnom a jó és olesó könyvkiadó társulat multjának, jelenének, s jóslói látással betekintennem annak jövőjébe.

A társulat multja csak néhány évet számít; eredetének, s kifejlésének rövid történetét az idei névkönyv meghozta; e rajzhoz azonban némi kiegészítések szükségesek. 1848-ban Auguszt hó 30-kán tartatott az utolsó közgyűlés; ezt megelőzőleg értekezleti gyűlésen együtt voltak a dolgozó tagok, hogy a társulat által kiadandó könyvek rajzát elkészítsék s a közgyűlésnek bemutathassák: azóta a társulat ügyeit, mint igazgatója magam vezettem, ügyértő és szerető választmányi tagok segedelmével. A közgyűlések hiányát némileg pótolta az, hogy a főméltóságu Hercege-Primás az 1850 Február 7-én, és a folyó évi Január hó 26-án tartott népesebb választ. ülésekben megjelenvén, az elnökséget ön magas személyében vinni kegyeskedett. Ez alkalmakkal a társulat állapotáról kimerítőbb tudósítások terjesztettek ő hercegsége elébe. Egyébiránt a társulati kormányzat, és a választmányi ülések működése a társulatnak három fő alkrészei körül forgott; s mindég az alapszabályok értelmében, a közgyűléseken tett intézkedések nyomait tartva szem előtt, a társulati érdekek elővitelével, és a mennyire emberektől telik,

gondos elővigyázattal és eszélyességgel, de egyszers-
mind az egyházi szellem áhítatával teljesttetett.

A társulat egy erkölcsi testet képez; de ez két fő-
alkrészből áll: egyik a szellem, másik a vagyon; és a 3-ik,
a mi e kettőt és az egészet összefűzi, az organismus.

Szellemét a tagok képviselik, kik mindnyájan a ka-
tholika egyháznak vagy papjai, vagy buzgó hívei; s épen
azért szellemének forrása közvetlen az Anyaszentegy-
házban van: közvetve azon legmélyebb bölcseségből
fakad, melly mi érettünk, és a mi üdvességünkért menny-
ből alászállott, a szűznek méhében megtestesült, és
közöttünk lakozott. E szellemét a társulatnak tudomá-
ny s irodalom útján annak dolgozó tagjai állítják elő,
s a tagok buzgósága által összeadott, vagy az eladások-
ból nyert vagyon legnagyobb része, e szellemi művek
terjesztésére használtatik fel. Az egész szervezetnek
célirányos összealkotásától függ előhaladásának kön-
nyüése vagy lassúsága. A társulatnak dolgozó tagjai
mind számra mind jelességre nézve feltűnő sort képez-
nek: de csaknem mindnyájan hivatalokkal elfoglalt fér-
fiak, kik a társulat javára csak szabad óráikat szentel-
hetik. Nem áll tehát a társulati kormányzatnak hatal-
mában, a munkásokkal szabadon rendelkezni, s nem
mondhatja, mikép az evangéliomi gazda: *Ite et vos in
vineam meam*; kötelezettségük önkénytes, vállalkozásuk
időre és tárgyra nézve határozatlan, buzgóságuk vagy
tehetségök, sőt kedvök mértékétől feltételezett. Mind
a mellett sem hiányoztak ezek sorában ama lelkesek,
kik a társulat számára munkákat irtak, vagy megma-
gyarositottak, a társulati lapokba cikkeket hoztak és
hoznak, a naptárakat szerkesztették, a kéziratokat bi-
rálták: s hiszem, hogy némelyek közülök ezentul fog-
ják beváltani adott szavukat, vagy arra várakoznak,
hogy a társulattól különös megbízást kapjanak. A jegy-
zőkönyv ama lelkesek emlékét, kik önzéstelen odaen-
gedéssel ajánlották fel a társulatnak munkásságuk gyü-
mölcseit, megőrzötte a feledéstől: hogy talán egy köze-

lebbi névkönyv kiadásakor, a társulat nevezetesebb jötevéinek sorában megörökíttethessék.

A társulatnak nem dolgozó tagok által is nyújtattak be számos kéziratok; általában, ha a beadott kéziratok nagy halmaza vétetik tekintetbe, csak örülni lehet azon szellemi tevékenységen, mellyel e társulat a tudósok és írók részéről eddig találkozott.

Titoknok ur lajstromát mutatandja be a már átvizsgált, felhasznált, visszaküldött, vagy további használatra fentartott kéziratoknak. Oka annak, hogy a társulat a beadott kéziratoknak nagyobb részét el nem fogadhatta, a társulat és írók közti szorosabb összhangzás hiányában rejlik. E hiányt azzal igyekezett a társulat kiigazítani, hogy előre kitűzze, mit ohajt a közel jövőben sajtó alá bocsátani. Ezt tette 1848-ban, fenemlített második közgyűléséből, ezt tevé mult évi April hóban, egy nyomtatott program közrebocsátása által; de az általános felszólítások, mint látszik, siker nélkül maradtak: s ezentul csak ugy lehetend czélt érni, ha a dolgozó tagok, vagy más ismert és bizalmat érdemlő tudósok, a kiadásra szánt munka kidolgozására név szerint felkéretnek. E tapasztalatok nyomán a folyó évi Mart. 2-án tartott választmányi ülésből 100 arany jutalomdíj tüzetett ki egy nagyobb történeti mű szerzőjének, ki Pázmán Pétert és korát hiteles adatokból rajzolandja; s e fontos, és a magyarországi kath. Egyház és állam nevezetes epocháját feltárandó munka kidolgozására főtiszt. Danielik János kanonok ur kéretett fel, ki a benne méltán helyezett jeles bizodalmat a nagyszerű munka elvállalásával sziveskedett viszonzni.

Közgyűlésünk egyik nevezetesb feladata leend, előre kitűzni a közel jövőben kiadandó munkákat; azonban a munkák megnevezésével csak ugy érend czélt a társulat, ha egy uttal dolgozó tagjai közül kijelöli azokat is, kikre e munkák kidolgozását bizni szándékozik.

A kiadott könyvek, ujságok, képek lajstromát aligazgató ur mutatandja be a magas és tiszteletreméltó

gyülekezetnek. Ez összeállítás sommás credményei lettébb meglepők, s igen alkalmasak azok megszügyenítésére, kik a társulatot tétlenséggel akarnák vádolni. Nem mi tettünk és teszünk keveset vagy semmit, mikép mondani szeretik, s többnyire ép olyanok, kik mint tagok maguk is a társulat szellemi és anyagi gyámolítására kötelesek volnának, hanem a mező, melyet mivelésünk alá felfogtunk, végtelenül hosszú és széles. Benne egy évi munka alig tetszik meg; de reméljük Isten után, hogy az elláthatlan térség tízedek sőt évek mulva is, a kath. irodalom műveiben diszleni fog, mint hazánk sik térci nyáron Istennek bő áldásával, és a földmives szorgalma után diszleni szoktak. Ha csupán imádságos könyveket adnánk ki, vagy csupán történetieket, ha mondám, az irodalom egyes ágára szoritkoznánk, eddigi működésünk is nagyobb szerűnek tetszhetnék; de mi négy ujságlapot, iskolai, s épületes, ábitatossági könyveket, száz ezrekre menő képeket állítunk ki azon 90 iven kívül, melyeket a részvények fejében kiállítani tartozunk. Egy roppant összeg csak az ez évben sajtó alól kikerült példányok és ivek száma; s mivel ezek a részvénykönyvek sorába nem tartoznak, ugy tetszhetik azoknak, kik velünk a nap és hőség súlyát nem hordozzák, mintha ez évben munkásságunk csökkent volna: holott a tavalihoz képest kettőztetve van. Ugyanis a másod évi részvény-tartozások a nem rég megjelent névkönyvvel kielégítetvén, ez évben sem maradunk hátra nagylelkű alapító és részvényes tag-társaink irányában. Goffine épületes könyve 55 ivre terjedend, s első része már a sajtót elhagyta. A XIII. századbeli Anacharsis 18 ivnyi leend, mellyből 8 iv ki van nyomva. Desdoutsnak magyarított tudós és érdekes munkája szinte sajtó alá van adva; s ez is 20 — 22 ivet teend. A 90 iv kiállításában tehát nem fukarkodunk. sem annak, a mit legczélszerűbbnek itélünk, kiszemelésében.

A jövő évi naptárak magyar, német, és tót nyelven

38,000 példányban a szétküldésre készen állnak. Bibliái történetek felsőbb elemi vagy alsóbb gymnasiumi osztályokszámára, Roder. Alajostól, sajtó alatt vannak. Ezeken túl még ez évben kiadni szándékozunk: Segur francia papnak illy czimű, igen elterjedt könyvecskéjét: „Rövid és népszerű feleletek a hitetlenek ellenvetéseire”; tudós Márkfy tanár ur által szerkesztett: „Vasárnapi s ünnepi leczkék és evangéliomok” könyvét; s talán még ezekkel sem lesz az 1852-ik év befejezve. Mit nem tennénk, ha az anyag is, mellyel rendelkezhetünk, olly kinyújthatósággal bírna, mint maga a szellem?

De a társulat szellemi működése nem szoritkozik egyedül jó könyvek kiadására; hanem azok terjesztését, habár más uton jutottak volna is napfényre, teendői közé számította, s fogja ezentul is számítani. És itt hálásan kell megemlitenem, hogy Leonhard püspök, „Evangéliomok magyarázata” czimet viselő jeles könyvének fordítója s kiadója, kit e helyen megneveznem nem szabad, az említett célra, közhasznu és keresett munkájából 175 példányt ajándékozott a társulatnak. Salezi sz. Ferencz Philotheájának fordítója Pongrácz József ugyane célra 200-at. Világosi Gáspár derekegyházi segédlelképásztor, a házasulók oktatására irt munkájából 800-at. Egyed Antal apát és dunaföldvári plebános magyar Ovidiusából 200-at. Főtiszt. Hoványi Ferencz ur apát és nagyvárad kanonok Olasz utjának egész kiadását két kötetben, ára negyedének és két szép aczélmetszeteknek oda ajánlásával, a társulatra bizta. Ezt tette főtiszt. Danielik János kanonok ur is Emlékkönyvével, valamint a központi papnevelde magyar iskolája is Schöffmacher katechismusával. Ezeken felül a társulat az egi könyvnyomda régibb és újabb könyveit is terjeszti, mellyeknek lajstroma az ez évi névkönyvbe felvétellett. Sőt a német ajku katolikusokról is gondoskodva, Zsihovicsnak imakönyvét 100 példányban magához váltotta, s nagyobb részint már el is árulta.

E helyen még igen örvendetes tudomásul fel kell

emlitenem azt is, hogy a tavaszi napokban Bécsbeni időzésem alatt a Severin-egylettel kapcsolatba hoztam társulatunkat: felajánlván az általa alakított katolikus olvasó egyletnek, mellynek tagjai sorában magyarok is vannak, ujságlapjainkat s könyveinket; miért viszonzásul a Severin-egylet, egy szép üdvözlő irat mellett, ezer példányát küldötte meg nekünk Gruscha hitoktató ur jeles beszédének az ünnepek megüledséről, mellyet ő jelenlétemben ezernél többre menő gyülekezet előtt roppant hatással szavalt el.

A levél, mellyet a magas és tiszteletre méltó gyülekezetnek bemutatok, választmányi ülésünkben örömmel fogadtatott ugyan, de én jónak tartottam azt tárgyalás végett e közgyülésre fentartani; miszerint az adandó megköszönő s viszont üdvözlő válaszirat az egész társulat érzelmeinek kifolyása legyen. (A levél a közgyülésen felolvastatván, örömmel fogadtatott, s elhatároztatott, hogy a válasz, mint e gyülés viszonyos érzelmeinek hü tolmácsa, gróf elnökünk ő méltósága aláírásával mielőbb küldetessék meg a tiszteletre méltó bécsi Severin-egyletnek.)

Előbb már a prágai, „Nepomuki örökség“ neve alatt, jó könyvek terjesztésével foglalkozó cseh társulattal lépett összeköttetésbe egyletünk; mellynek könyvét, „Verna Roza“ czim alatt, a nálunk használatban levő tót nyelvre fordítatván, tót ajku katolikusaink közt 2500 példányban elterjesztette.

Minden intézetnek ösztönszerűleg arra kell törekednie, hogy az ugyanazon szellemü s irányu intézetekkel magát összekösse, s ez által önerejét nevelje, állását megszilárdítsa. Mi ámbátor a nyelvet tekintve, mellyet szellemünk terjesztésében leginkább használnunk kell, mert a magyarországi katolikusok legnagyobb részének anyanyelvén kell hozzájuk szólanunk, a német katolikus egyletektől némileg elszigetelve vagyunk is: az elvek és tanok, és a czél egysége által velök legszorosabb összefüggésben vagyunk; ezt szükség a

barátságos érintkezések, kölcsönös találkozások útján mentől szélesebb kiterjedésben életbe léptetnünk: mert a katholicismus legfensőbb jelleme az egységben fekszik; de ez egység nem fenyegette soha enyészettel a nemzetek és nyelvek külön önidomzatu kifejlődését, hanem azt inkább védette és ápolta. (Erre az 1) alatti tanácskozás és határozat keletkezett.)

De áttérek az anyagi részt illetők rövid jellemzésére.

Ezt a tagok, jótevők, pártfogók s a társulatnak saját ipariája állítják elő.

A társulat alapító, dolgozó és részvényes tagjainak száma 1850-ben összesen 1520-ra tétetett. Ma a társulat áll 86 alapító, 48 dolgozó, 1782 részvényes tagokból. Az összes szám tesz 1916 társulati tagot. Megjegyzendő itt, hogy többen azok közül, kik a társulat keletkeztekor alapító tagokul ígérkeztek vala, a közbe jött politikai viszontagságok alatt visszavonultak; és csak ennek tulajdonitható, hogy noha azóta az alapító tagok soraihoz több jeles férfiak csatlakoztak, az 1850-dik névkönyvbe felvett 94 alapító tag számban lepadottnak tetszik. Ez történt a dolgozó tagokkal is. Ezeknek száma akkor 63 tétetett vala, most 48-ra; de talán e szám is apadni fog még: s úgy is kell, hogy a dolgozó tagok sorozatában csak azok álljanak, kik tetteleg is illyenek. A dolgozó tagokról levén szó, el nem hallgathatom felemlítését annak, hogy vannak munkás barátink s tagtársaink, kiknek neve köztük elő nem fordul; de mind a mellett, is őket ez ünnepélyes orában legalább köszönettel s elismeréssel illik megtisztelnünk. Ez észrevételek egyszersmind a társulat fokkonkinti terjedéséről tesznek bizonyosságot. A két izben megjelent névkönyvek összehasonlításából a tagok szaporodása 1850 óta 381-re menne; de valóban 400-nál is többre tehető, ha az idei névkönyv hézagai is betöltetnek.

Ez hazánkban jelentékeny tünemény; mert benne egyszersmind hitsorsosaink egyházas szellemének növekedésére ismerünk.

Jótevőink, s pártfogóink tisztos sorában, azon dolgozó társakon kívül, kik a társulat vagyoniát ingyen felajánlott munkáikkal gyámolították, előhelyen felemlítendőek azon buzgó férfiak, kik a társulat javára rendkívüli adományokat hoztak.

A főméltóságú herczeg-primás mélyen tisztelt fővédnökünk 1850-ben, midőn az ügynöki hivatal felállítására a társulati pénztárt nagyobb kiadással fenyegeti vala, annak hiányát 400 peng. ftal méltóztatott pótolni. (Hangos éljen.)

Méltóságos gróf Károlyi István ur, szeretve tisztelt elnökünk, ki évenként tíz alapítványi díjt fizet a pénztárba, múlt évben a társulatnak 200 darab aranyat, s nem rég ismét a Családi lapok megindíthatására 500 p. frtot adni kegyeskedett. (Hangos éljen.) Főtisztelendő Hoványi Ferencz apát és nagyváradi kanonok ur, felebb említett munkája átengedésén felül 500 pfrttal lépett be a társulat alapító tagjai sorába. (Hangos éljen.) Villax Ferdinánd zirczi apát ur ő nagysága ez évben 60 frttal segítette pénztárunkat. A nagyváradi, s váci főtisztelendő káptalanok, amaz 40, ez 50 frt évi segedelemmel járulnak hozzá. (Éljenek.) Egy más jótevő a társulatnak még 1848-ban kölesön adott 100 frt visszafizetésével megkínáltatván, azt a társulatnak adományképen visszacsendte. A besztercebányai méltóságos püspök ur ez év elején 20 pfrt segedelmet küldött. (Éljenek.) Néhai Kovács György, őri sz. péteri plebános a szombathelyi megyében, kinek neve az alapító tagok közt fenmaradand, végrendeletében a társulatnak 50 frtot hagyományozott. (Nyugodjék békeségben.) Juranics László boldogult pécsi nagyprépost után 6790 forintot öröklött a társulat. Emléke köztünk áldásban maradjon! Lelke üdvéért halála napján, december 12-én évenként mutassuk be az engesztelő-áldozatot. (Itt ő herczeg-

sége az elnök közbeszólván, határozatképen kimondotta, hogy az anniversarium bold. Juranics László jótevőnkért évenként tartassék meg.) Főtisztelendő Markovics Antal ur cz. kanonok, esperes, és vaskuti plebános a kalocsai megyében, tegnap jelenté be nálam 1000 pfrt alapítványát, a társulat üdvös céljának fölsegélésére: mellynek fejében csak arra ohajtaná kötelezni a társulatot, hogy a papnövelékből lelkipásztorságra kilépő újfelszentelt papoknak, leginkább kalocsai megyeieknek, tetszése szerint némelly hasznavehető könyveket ingyen osszon ki. Ugyan ő 100 pfrt alapítványt tett le a kalocsai érseki papnövelde részére. (Hangos éljen.)

Midőn a rendkívüli nevezetesb segélyezések sorozatát hozom fel, kötelességnek tekintem minden alapító és részvényes tagtársainkat, sőt vidéki bizományosainkat is, rendszeres jótévőknek nevezni, s nekik e helyről testvéries hála köszönetet szavazni. Az alapító tagok tevék lehetővé, hogy a társulat az első években, midőn kiadásai a bevételeket jóval túlhaladák, fenmaradhatott, s ma adományaik megőrzött egy részét tőkepénzül felmutathatja. A részvényekben állandó és biztosított évi jövedelmeket bír a társulat, s a buzgó bizományos urak eladott könyveink árából időről időre pótolgatják pénztárunk üregeit. A rendkívüli adományok képessé teszik a társulatot, üdvös működésének bővebb és gyorsabb fejlesztésére. A rendszeres adakozások fenmaradását biztosítják.

A hittől elevenített szeretetnek nem fogy ki soha jótékonyági ereje, s nem elégszik meg azzal, ha a rendes adományt lefizette, hanem azontul is megragadja, az alkalmat a felkarolt ügynek gyámolítására.

Áldás és béke mindazoknak, kik intézetünket bármilly uton módon fölsegélni kegyeskedtek! Rajtunk vala, az adott girákkal hiven sáfárkodni. A számadás, mint remélem, hivatalunkat a tétlenség vádjá ellen biztosítani fogja. Igenis, mi ez anyagi adományok összegéből nemcsak szellemi terményeket készítünk, s osz-

tánk szét a lelki szegények közt, hanem pénztárunkat is szaporítani el nem mulasztottuk.

A társulat nem lévén nyerészkedő speculativus intézet, a mit bevesz, mindazt könyvek kiállítására tüstént fel is használja; s ha az olesó áron eladott könyvek neki krajezárokat jövedelmeznek, ezeket fentartási költségeire kell fordítania. Hogy szorgalmi nyeresé- nyei csekélyek, mutatja az idei első félévi forgalmi arány; melly szerint könyvek árából 7128 forintot vett be. Irok jutalmazására, könyvek nyomtatására, bekötésére, aczél-, fa- s kömetszvényekre 6734 ftot adott ki, és így a fenmaradt szorgalmi jövedelem nem tesz többet, mint 394 frtot. Ez arány alig volna képes fedezni szükség- leteinek csak egy részét is, ha a meglevő készletek, a növekedő forgalom, az adományok, és restantiák e mérleget kedvezőbbé nem tennék.

Nem csekély gond és ovatosság kívántatik arra, hogy a társulat működésének szellemi s anyagi alkré- szei kedvező sulyarányban fentartassanak. Ezt meg- bontani, vagyis pénzerején túlterjeszkedve, bár mi jó és hasznos könyveket kiadni, annyit tenni, mint a társu- lat bukását előmozdítani.

Többire a társulat vagyonának jelen állapotát a pénztárnok ur jelentése, s az ügynök ur által a keze alatti készletek- és kintlevő restantiákról készített jegyzékek tüzetesebben fogják előtüntetni.

A társulat külszervezete lassan és fokozatosabban fejlődött. Az alapszabályokba többnyire csak az eszmék, s némelly szervezeti főbb vonások vannak letéve; az élet- és tapasztalathól kellett a társulatnak mostani állásáig felvergődni. Hivatalnokai közül jó ideig csak az egy titoknokot díjazta, kinek akkor az ügynöki működés is tisztében állott. 1850-ben az ügynöki hivatal szüksé- gessé vált, s a második félévben felállítatván, a kezelés rendszeresítettett. Minthogy pedig az ügynöki szüksé- ges és terhes hivatalt nagyobb díjjal kellett ellátni, a titoknokok csak leszállított csekélyebb tiszteletdíjért,

vagy ingyen, azaz : egyszerűetből viselték ideiglenesen ezen tiszttel. Itt nem tehetem, hogy a többek között tisztt. Klezso József urat meg ne említsem, ki a titoknoki hivatalt egy ideig minden díj nélkül vitte, s azután a Cs a lá di lapok szerkesztéseért megajánlott díjról is önkényt lemondott. A jelen évben az ügynökségi hivatalt újból rendezni kellett. Átláttuk, hogy az ügynökség vitelére egészen külön, s más teendővel nem terhelt egyének szükségesek. Miután tehát aligazgató ur azon okból, hogy kettős hivatalának meg nem felelhet, az ügynökség vezetéséről lemondott volna, a választmány közakarattal Hindy János urat választotta meg ügynöknek, mellette a segédi és szolgálai állomásokat is állandókká tevén. Az ügynök fizetése 600, a segédé 300 évi, a szolgálé 15 frt havi fizetésben állapított meg. Ez újabb rendezés július elsőjén lépett életbe.

De a társulatnak nemcsak kezekre vala szüksége, mellyek által széles közlekedéseit végezhesse; hanem fejekre is, mellyek itt a központban az igen fontos és bokros szellemi munkát végezzék. Ez okból kelle tavali aligazgatónk a társulathoz szorosabban csatolnunk; ez ok vezetett arra is, hogy Gyurits Antal urban olly titoknokot szerezzünk, ki nemcsak mellékesen vigye e hivatalt, hanem magát annak egészen oda adhassa. Az aligazgatónak, ki semmi más jövedelemmel ellátva nincsen, még tavali 1000 forint évi fizetés ígértetett meg, s erre, hogy a társulat pénztára, mellyet gondosan kell megkímélni, ne terheltessek, eddigelé azon 200 darab arany fordított, mellyet gróf elnökünk ö méltósága különösen e célra kegyeskedett vala adni. — 1851-ki július elsőjétől, midőn aligazgató ur körünkbe visszalépett, a folyó év utóljáig, csak 400 forinttal járul a társulati pénztár az ő ellátásához. De mindezen intézkedések csak provisorie történtek; s épen azért nagy szükségünk vala a közgyűlésre, már csak azért is, hogy a hivatali állomások határozottan rendeztessenek, s díjaik biztosittassanak. Ennél fogva Herczegségedet és a tisz-

teletre méltó közgyűlést alázattal fölkérem, hogy az ideiglenesség megszüntetésével, a hivatali állomásokat szilárdabb alapra fektetni, s a fizetéseket is jövőre határozottan kiszabni méltóztassanak.

Az ideiglenesen kiszabott fizetések összesen 2280 forintnyi évi kiadást okoznának a társulat pénztárának: ez már magában is nagy összeg, és én úgy vélekedem, hogy ha legkedvezőbben folyandnak is a társulat dolgai, fizetésekre, szállásra s ahhoz megkívántatókra évenként többet nem fordíthat 3000 forintnál; ezt maximumnak tartom, melly szerint ha csakugyan tekintetbe véve a naponta inkább szaporodó foglalatosságait, a hivatalnokok fizetését meg kell javítani; az ügynökét 100-zal, segédét ugyanennyivel, a titoknokét 200, a szolgálét 20-al javíthatnók.

Ekkor így állana a hivatalnokok díjazása:

Aligazgató	1000
Titoknok	400
Ügynök	700
Ügynöki segéd	400
Szolga	200

Összeg 2700

Szállásra, fűtésre, világításra, butorokra fenmarad még 300 forint.

Hátra van még, hogy a társulat jövőjébe is egy pillanatot vessek.

A mi Istentől van, annak gyarapodni kell; a mi nem Istentől van, magától szétbomlik: így szólt egykor Gamaliel a jerusalemi főpapi gyűlésben; én is azt mondom ma társulatunkról; hogy ha annak tisztán keresztényi, tisztán egyházi jótékony szellemét megóvjuk a vétkesség hervasztó suvalmitól; ha egyedül hitbuzgóság, egy jobb és szentebb jövőnek reménye és kívánása, s a keresztény szeretetnek kifogyhatlan szent tüze hevitendi kebleinket, nagyszerű és áldásdus lesz a

társulat jövője : ellenben , ha pártérdekek férkeznek közünkbe , ha a tudományosság göge szállja meg annak dolgozó tagjait , ha az enyim és tied feletti osztozkodás , haszonvágy rontja meg annak önfeláldozási szellemét , ugy nem lesz dicső pályafutása , s élete rövid.

Azon kell tehát lennünk , hogy a társulatnak üdvös szellemét megóvjuk mindazon kártékony befolyásoktól , mellyek azt az önzéstelen jótékonyság jelleméből lassankint kivetkeztetnék , s vagy a hiúság és dicsvágy színhelyére terelnék , vagy a nyereszkedés örvényébe keritenék . Mi nem azt a tudományt ohajtjuk mivelni és terjeszteni , melly felfuvalkodtat , hanem melly alázatos hitre vezet ; nem is azt , melly ellenfelével örökké perel és vitatkozik , hanem melly melengető világával sziveket nyer , elméket meghódít . A hit önmagában meg van halva jóságos cselekedetek nélkül ; a felebaráti szeretetnek jótékonyságában tetszik meg , ha van-e élő és eleven hitünk , Jó könyvek terjesztése olcsó áron , a mai időben olly keresztényileg üdvös vállalat , mellyet az irgalmasság lelki cselekedetei közé méltán besorozhatunk .

Már e vállalat is a szeretetnek bokros áldozatit veszi igénybe , s csak ugy gyarapodhat , s terjedhet többre , ha a társulat minden tagjai által önzéstelen jó akarattal gyámolittatik . — Igen szükkeblüen fogják fel azok a társulat szellemét és célját , kik csak azért csatlakoznak hozzá részvényeikkel , hogy érette a megígért 90 ivnyi könyveket cserében kapják , vagy kik csak díjak mellett nyujtják át a társulatnak kéziratokat , avagy ujságlapi czikkeiket . Társulatunk magasbra törekszik ezen anyagi kölcsönösségnél : az elhanyagolt katolikus irodalmat ohajtja honunkban érvényre emelni ; s ha egyeseknek nem mindég elégiti is ki követeléseit , mit azonban szem elöl soha sem téveszt , nincs benne elveszve sem a pénzbeli adomány , sem a szellemi dolgozat , mellyeket üdvös és hasznos közcéljai elérésére fordít . A mint magát

jobb karba helyezve érezé, sietett jótékonyági szellemét tettekben is kiárasztani; ez évben 3000 darabnál többre menő könyveket küldözött szét, hogy a szegényebb sorsu gyermekek között ingyen kiosztassanak; azon felül a rochusi kórházban egy épületes könyvtár alapjait veté meg, melly intézet igen szép haladásnak örvend; az eddig összegyűjtött, s bekötött könyvek száma többet tevé 300 kötetnél. Hogy tehát ez uton tovább haladhasson, szüksége van mindazon katolikuskok pártolására, kiknek hitök nem hideg és holt, hanem eleven, s kész a jó cselekedetekre. Az élő hit hegyeket mozdit el helyeikből; a hittől melegített szeretet mindent eltür, és soha ki nem üresedik.

Azonban örömünkre válik, hogy a társulat már eddig is nem csekély befolyással vala a hitélet felélesztésében, az egyházas szellem terjesztésében, a keresztényi jótékonyág fölserkentésében. Ujságlapjai folyvást hozzák a szeretet áldozatit a szerencsétlen chinai gyermekek megmentésére, a jerusalemi szent sir fenntartására, a közép-afrikai missiokra, tűzkárvallottak fölsegelésére, s más kegyes célokra. Iéz adományok szépen csergedező patakja a katolikus nép emelkedő vallásosságából forr ki: olly eredmény, melly minden jó katolikust, de különösen minden társulati tagot háladásra kell, hogy fölgerjesszen, de egyszersmind a társulatnak támogatására is ösztönözzön. Lehet-e egy dolgozó, alapító vagy részvényes tagnak szebb jutalma azon öntudatnál, hogy fillérjei, vagy szavai hitsorsosinkban az üdvözítő hit igazságait megszilárdították, sziveiket a szeretet műveinek gyakorlására felindították? Valóban el kellene pirulnunk önmagunk előtt, ha az anyagi jutalmazást vevén igénybe szellemi fáradozásainkért, a társulat jótékonyági irányát feltartóztatnók; ha tevékenységében megfeszített igényeinktől elzibbasztatva, a rá nehézkedő terhek miatt csak lassan és erőködve haladhatna előre.

Megmondom tehát őszintén, mi biztosíthatja a társulat jövőjét, s mi által fog az e honban megszilárdulni: öntözzük e plántát buzgó imádságaink harmatával, különösen Mária ünnepein esedezzünk Védasszonyunk hathatós pártfogásáért. Ne dicsekedjünk; ne hangoztassuk el nagy szavakban, a mit teszünk, hanem legyünk alázatosak. A ki nagy épületet akar rakni, annak szent Ágoston mondása szerint, mélyen kell levinni az alapot, vagyis alázatosnak lenni. Igyekezzünk a társulati közszellemet fejleszteni, s terjeszteni; a társulat közügyét tartsa minden tag saját magáénak, s örvendjen kiki közülünk, ha Isten dicsősége, a katolikus tanok áldásdus szelleme bármelyik tagtársunk munkássága által mozdittatik elő. Aztán haladjunk fokonkint; mert a tulhajtás veszedelemmel jár. A százados tölgyek is csak lassankint s észrevehetlenül nevednek. Szóval a katolika hit és anyaszentegyház iránti buzgalom fogja e társulatot nagyra nevelni és fentartani. Anyagi tekintetben jövőjét biztosítani fogják a tagok szaporodása, egy társulati sajtó felállítása, és egy olly kész vagyion megszerzése, melly egy évi szükségleteit előlegesen fedezhesse. A Borromaeus-egylet tagjainak száma egy év alatt 14,693-ról 17,591-re emelkedett, s 1851-ben 24,388 tallért fordíthatott jó könyvek terjesztésére. — Mi is azért hiven és buzgón dolgozzunk és munkálkodjunk; de ne feledjük sz. Pál mondását: „Én ültettem, Apollo öntözte, az Isten megadta a növekedést; de sem az ültető, sem az öntöző nem tulajdoníthat magának valamit; hanem csak egyedül az Isten, ki a növekedést adja.“

C)

Nt. Somogyi Károly ur

aligazgatói jelentése.

Főméltóságú Herczeg!

Igen tisztelt gyülekezet!

Kötelességemül tétetvén a jó és olcsó könyvkiadó társulat munkásságának részletes kimutatása, nevezetesen számszerű elősorolása a társulat által kiadott minden könyveknek; úgy szinte az eladott példányok száma, nem különben a néplapok előbbi és mostani állapota, végre a 'Családi lapok' újabb vállalatának eddigi előhaladása felőli jelentés: e megbízatásnak azon pontossággal igyekeznem eleget tenni, mellyet a velem közlött adatok többé vagy kevésbé kimerítő volta megenged, és azon rövidséggel egyszersmind, mellyet főméltóságú Herczegségednek ez igen tisztelt gyülekezet körében töltendő drága perczei igényelnek. Különbén e száraz adatok is elegendő, s talán legerősebb bizonyságokat fognak azon meggyőződés alapítására szolgáltatni, hogy a társulat a maga neve- és rendeltetésének nem minden siker nélkül igyekezett a lefolyt évek alatt is megfelelni; s ha talán minden ohajtást és várakozást nem volt is még szerencsés valósíthatni, a kitűzött czélt mégis soha sem tévesztvén, ahhoz mindinkább közelebb jutni törekszik; és elvitázhatlan előrehaladásával, munkakörének és hatásának terjedésével, minden, a társulat javát őszintén akaró kebelben a legszebb reményeket ébreszti. Ez adatok a következők:

A jó és olcsó könyvkiadó társulat által, keletkezettől fogva 1852-diki aug. 20-ig kiadott munkák mennyisége.

Nyomtatvány czime :	Iv	Példányban	Van belőle	Összes iv. szám
Ker. Naptár, magyar, 1848-ik évre	10	5000	—	50000
Szabó Imre, Tanácsadó a falusi nép számára	2	5000	—	10000
Hirscher János' Javaslat a posit. kereszténység siker. ápol. iránt	2½	3000	—	7500
Imádságok (három nyelven) . . .	1½	6000	—	9000
Közgyűlési ünnepély és szónoklat	1	2000	—	2000
Kath. Néplap 1848. II. félévre . . .	26	3000	—	78000
Ker. Naptár 1849-dik évre	10	30000	—	300000
Kath. Néplap 1849. I. félévre . . .	26	2000	—	52000
„ „ „ II.	13	5000	—	65000
Összesen	92	61000	—	573500
I. Társulati évben (1850):				
Társulati Névkönyv	3	2500	—	7500
Ker. Naptár 1850-dik évre	4	5000	—	20000
Kath. néplapok 3. nyelven I. II. . .	52	5000	—	260000
Zsöllérleány, Szabó Imre. 2. kiad.	5	8000	11	40000
A kereszténység eredményei . . .	6	3000	716	18000
Kovács, Korkérdések. I.	10	2500	284	25000
Vezerle, Ker. erkölcsstan	15	5000	1545	75000
Pázmány Imádságoskönyve	28	5000	597	140000
Verna Roza	20	2000	390	40000
Zimmermann, Magyar nyelvt. I. kiad.	5	2000	—	10000
Roder bibliája magyarul 1. kiadás	5	5000	—	25000
Jubileumi ima (3. ny.)	1½	6000	—	9000
Nogall J., Kalauz a ker. hitéletre	8	1000	72	8000
Fábián, Kath. egyháztörténete . .	14	2000	1074	28000
Összesen	176½	54000	—	705500

Nyomatvány czime :	Iv	Pel- dány- ban	Van be- lőle	Összes iv- szám
II. Társulati évben (1851):				
Ker. Naptárak három nyelv. 1851. (Magyar 30, német 5, tól 5 ezer.)	4	40000	—	160000
Nogall J. Szent kilenczed I. k.	1 ¹ / ₂	2000	—	3000
„ Spiegel der Busse	1	1000	738	1000
Gyónás és áldoz. ajtatoss. 1. kiad.	1	2000	—	2000
„ „ németül 1. k.	1	2000	—	2000
Elveszett fia, Szabó Imre.	6	5000	565	30000
Jegyések, Manzontól	18	3000	480	54000
Roma és Loretto I. és II. kötet.	29	2200	I.87	63800
			II.62	
Schlör, Vita S. Caroli Borrom.	17 ¹ / ₂	2500	173	43750
Némalfi, Erkölcsi beszédek	4	2000	222	8000
Gyónás és áld. ajtatos. 2. kiad.	1	2000	—	2000
„ „ németül 2. k.	1	2000	—	2000
Roder bibliája, magyar. 2. k.	5	10000	—	50000
Roder bibliája, németül 1. kiad.	5	5000	—	25000
„ „ tólul 1. k.	5	5000	4332	25000
Zimmermann, Magy. nyelvt. 2. kiad.	5	2000	—	10000
Szabóky, Magy. abc. és olv. k. 1. k.	5	3000	—	15000
Fuchs, Földrajza	2 ¹ / ₂	2000	1351	5000
Kath. Néplapok 3. nyelven I. II.	52	4000	—	208000
Összesen	164 ¹ / ₂	96700	—	709550
Ezen évhez tartoznak 1852-ből:				
Jézus sz. gyermekségi társulata	4	3000	126	12000
Névkönyv 1852-re	8	2500	—	20000
Összesen	176 ¹ / ₂	102200	—	741550
III. Társulati évben (1852):				
Ker. Naptárak, három ny. 1852.	4	30000	—	120000
Sz. gyerm. alapszab. két kiad.	1 ¹ / ₂	10000	4911	15000
„ „ németül 1. k.	1 ¹ / ₂	5000	1952	7500

Ezenkívül pedig több egész munkák, vagy azokból bizonyos számú példányok, részint eladás, részint nagylelkű adományozás útján a társulat birtokába menvén át, nevezetesen :

„Anbethung Gottes“ című német imádságos könyvből, Zsihovics Ferencztől 100 péld. (van belőle 8.)

„Egész esztendőbeli evangéliumok és azoknak magyarázataik. Leonhard után Recseta János“ 175 péld. (van belőle 65.)

„Salesi sz. Ferencz Philotheája. Magyarázta Pongrácz József“ 200 péld. (van belőle 17.)

Világosinak, Férj- és nejesülendők ker. tanítási könyve 800 péld. (van belőle 710.)

„Ovidius Naso“ 300 péld.

Mások ismét csak bizományban és terjesztés végett engedvén át munkáikat (hova az egri nyomdából kikerült nagyszámú jó könyvek is tartoznak): mindezeknek sajátja gyanánti árulásával ugyanazon célra dolgozott a társulat közre, mellyet tulajdon könyveinek nyomtatása által igyekszik elérni, tudnillik a jó és hasznos könyveknek minél nagyobb körbeni elterjesztésére. Miben hogymáris meglehetősen célt ért, az efféle megbízásoknak mindinkábbi szaporodása is elegendőképen tanusítja.

Mint hogy pedig a népnek, s főleg az ifjuságnak vallás-erkölesi képezésére nem csupán könyvek, hanem a művészet által is lehet, a mint hogy kell is, a kath. egyház szellemében hatni: a társulat tetemes költséggel ugyan, de nem kisebb szellemi haszonnal létesített és terjeszt nagy számú szent képeket és más vallás-erkölesi tárgyú, aczél- és fametszetű, vagy könyvomatú ábrázolatokat; mellyekből nyomtatott ez ideig, különösen :

Sz. képeket a legrégibb alakban, mintegy 100,000 darabot

Sz. képeket , ujabban készített fametszetüeket	176,000	darabot	(v. 13,400.)
Sz. képeket, könyomatuakat	33,300	—	(v. 5,900.)
Első áldozási képeket, összesen	23,000	—	(v. 4,500.)
Sz. gyermekségi képeket, fametszetüeket	50,000	—	(v. 3,500.)
Sz. gyermekségi aczélmetsz. és könyomatuakat	14,000	—	(v. 6,669.)
Pázmány imáds. könyvébe való sz. képeket	20,000	—	— — •
Istenfélő gyermek, imáds. könyvébe valókat	40,000	—	— —

Összesen mintegy: 456,300 darabot, melyből
mintegy 36,000 megvan.

A különféle tárgyú könyomatokat , földrajzokat stb. nem is számítván.

E rövid áttekintésből is kivehetni Főméltóságú Herczeg és igen tisztelt gyülekezet! annyit, hogy a társulat: 1) tevékenységében évről- évre nyer, és növekszik, még pedig olly arányban, hogy jóllehet az idén a tavali évnek némelly hiányait is pótolnia kellett, — mégis a már eddig nyomtatott ivék száma is száz és több ezerrel haladja a mult évek összegeit. Egy olly intézet pedig, mely ügyeit évről-évre jobban rendezve, s anyagi létezését mindinkább biztosítva látja, mely hatáskörét nem hogy megszorítani volna kénytelen, hanem azt önvészélyeztetése nélkül évenként tágíthatja is, egy illy intézet, épen e folytonosan fejlődő, mindig rendezettebb és nagyobb kiterjedésű munkássága által bizonyítja be legjobban életerejét, és biztos állását. De kivehetni 2) azt is, hogy a társulat, kétségkívül használva a lefolyt években gyűjtött tapasztalásokat is, mindinkább szerencsés, olly jó munkákat szemelni ki nyomtatás végett,

mellyek ohajtott kelendőségnek örülvén, a társulat tehetségét, minél több jót eszközölhetni, folytonosan nevelik, nem pedig fogyasztják. S ha a részvények fejében adandó könyvekkel nem készíülhetett el, ez is egyik nem csekély oka; tudnillik a több népszerű, s főleg az ifjúságra nézve szükséges munkák kiállítása, és illetőleg újra nyomtatása: nehogy az e tekintetbeni sürgető kívánatok teljesítetlenül maradván, az olly örvendeztetőleg élénkké vált forgalom ismét főnakadjon.

Különben e késedelmezésen, miután az nem hanyagság eredménye, hanem a még sürgetősbéül mutatkozott szükségek kielégítésének következése, nem is fognak azok szerfölött főnakadni, kik a társulat alapításának főczélját szem előtt tartva, nem annyira ohajtják saját érdekekben néhány könyvnek pár hét- vagy hónappali gyorsabb kézhez jutását, mint inkább, a közérdeknél fogva örülnek, hogy a társulatnak a nép vallás-erkölesi emelkedésére gyakorlott üdvös hatását erősödni, s mindinkább növekedni láthatják; a mint hogy örülhetnek is, látva, mikép közremunkálásuk által egy olly társulatot képeznek és tartanak főn, melly arra nagyon hivatva, hogy az egyházi s vallásos szellemnek az irodalmi téren tekintélyes képviselője, az e szellemü kath. irodalomnak gyámolítója legyen, s az akár saját tagjai, akár mások által kiadott e nemü dolgozatoknak állandó és biztos irányt adjon. Igenis, egy illy társulatnak pusztá létezése is már megbecsülhetlen nyereség, és legnagyobb jótétemény; méltó azon áldozatokra, mellyek érdemében annak nagylelkü alapító, s más tagjai részésülnek. Hogy azonban a társulat az ezen áldozatokból begyült pénzt nem hevertette, tanuja azon közel 3 millio nyomtatott iv; mellyet ha csak ugyannyi pengő krajczárba kerültnek veszünk is, az mégis 48,584 p. frtnyi összeget képvisel; mellyet e szerint a társulat, a szinte több ezerbe került köttetésen, fametszeteken, és egyebekben kívül, egyedül nyomtatásba fektetett: míg más részről többnemü vállalatai, s mindenkor a társulat vég-

ezéjének szemmel tartásával kifejtett ipara által e töké-
 kén annyit fordított, hogy nem csak a főnebbi roppant
 számu iveket állíthatta, és részvényes tagjait, vagy a
 lapok előfizetőit elégíthette ki, hanem föntarthatta egy
 illy nagyszerű s költséges vállalat vezetésére kerülhet-
 tetlenül szükséges személyzetét is; mellette pedig az
 alapítványokon kívül, részint a meglévő könyvek árá-
 ban, részint a már eladottakért kinlévő összegek- és
 tartozásokban tetemes, csaknem az összes befizetett
 részvényekkel egyenlő vagyona tehetett szert.

De csak is az összes, mindenik részletes vállalatát
 a többiek gyámolítása által fölsejelő, s egyiknél tapaszt-
 alt veszteségét a másiktól áradt haszonnal pótoló köz-
 remunkálás vihette véghez, hogy a társulat illy sikerrel
 üzhette kiadói tisztét. Különbén ugyanis nemcsak egyes
 jó, de magát ki nem fizető cikkről kellett volna neki, s
 az azt használó közönségnek lemondania; de még a
 színre olly nyereségeseknek látszó, azonban költséges
 naptárak, sőt a magyaron kívül, a többi néplapok főn-
 állását sem biztosíthatná; valamint a legujabban ki-
 adatni megkezdett 'Családi lapok'-at is egyedül ekké-
 pen sikerülhet, az azokat életbe léptetett legnagyobb
 pártfogás, és nagylelkű áldozatkészség mellett is fön-
 tarthatni.

Főméltóságú stb.! A néplapok előbbi s jelen állá-
 sának összehasonlítása is kötelességemül tétetvén, egye-
 dül azon észrevételre kell szoritkoznom, hogy (mint a
 a főnebbi kimutatás szerint is világos,) a néplapok nyo-
 mott iveinek száma az utóbbi években tetemesen csök-
 kent; nevezetesen míg 1849-ben maga a magyar 5,000
 példányban nyomtatott, később mind a három először 5,
 utóbb 4, végre a lefolyt félévben 3,100 példányban ada-
 tott csak ki, a jelen félévben pedig a magyar 1400, a

német 700, a tót 550, és így összesen 2650 példányban állíttatnak ki. A milly világos azonban e csökkenés, szintolly kétségtelen más részről az is, hogy az összes nyomtatványok száma mind e mellett is tetemes növekedésben lévén, ha a társulatnak a néplapok által eszközölt befolyását némelly, le nem küzdhető akadályok zsibbasztani látszanak is, e tekintetbeni veszteségét más uton igen is gazdagon igyekeznek, és tudja is kipótolni. Legfőbb oka pedig a néplap-példányok megfogyatkozott száma körüli csökkenésnek, más általános okokon kívül különösen abban keresendő, hogy a lapoknak mind nyomása, mind pedig postán küldetése aránylag többé kerülvén most, mint annakelőtte, a társulat kényszerülve érezte magát, az előbb nagyobb mennyiségben osztogatott ingyen-példányokkal üzött bőkezűségét szűkebb határok közé szorítani, s az ajándékosztást más, rá nézve ugyan könnyebb, a közönség irányában pedig nem kevésbé hasznos és jótékony tételre átvinni; lapok helyett tudnillik inkább népszerű és iskolai könyveket terjeszteni elajándékozás útján. Melly nemben az első kísérlet néhány ezer (3500 darab) könyvvel, és bizonyos számú sz. képekkel már meg is tétetvén, s a kórházi könyvtárt is megalapítván, — jövőben azt még nagyobb mértékben is gyakorolhatni bizton reményli. Különben a néplapoknak ezen megfogyott száma, koránsem vonván maga után hasonló fogyatkozást a jövedelemre nézve; miután a kiadások tetemes kevesbitése mellett, az ez által egészen fizetésesekké vált példányok, csaknem szintannyi jövedelmet mutatnak ki a jelen félévre, (2849 fl. 16 kr.) mennyit a mult félévi nagyobb számuak (3059 fl. 54 kr.) behoztak. A társulat pénzügyi viszonyain tehát az újabb változás, tudnillik az ugy nevezett állandó előfizetők megszüntetése, változtatni nem igen fog; ellenben az e megszüntetés következtében eszközölhető nagyobb rend szempontjából tekintve a dolgot, a társulat temérdek kellemetlenségek- és zavaroktól föl és megmentvén, e változtatás kétségtelen jótéteménynek

bizonyuland be. — Mi végre a 'Családi lapok' állását illeti, az e lapokból ez ideig nyomtatott példányok száma 800-at tévén, ebből összesen 549 küldetik szét, s az ezek fejében részint bejött, részint várható fizetések 2660 fl. és 15 krra menvén föl, a kiadás pedig máris 1977 fl. 7 krra rugván: nyilvános, mikép a bevétel és kiadás közti aránytalanságot is, egyedül a mélt. elnök gróf Károlyi István ur által e lapok javára nagylelküleg ajándékozott 500 p. ftnyi összegnek kellend, legalább ez első évre, kiegyenlítani.

D)

1852-diki aug. 20-kán az ügynöki hivatalban eladandó részint bekötött, részint kötetlen könyvek-, régibb s újabb részint fekete, részint színes és aranyozott szent képek-, és sz. gyermekség szerkezeti ivateknek létszáma következő:

Folyó szám	Példányok száma kötve	Példányok száma kötetlen	Nyomtatványok címe:	Meghatározott ár		Ebből levonv. a perct. remélendő tiszta bevétel lenne.	
				frt.	kr	frt.	kr
				Pengő pénz.			
				frt.	kr	frt.	kr
1	11	—	Zsöllérleány, nép. clb. irta Szabó Imre	1	6	—	56
2	716	—	A kereszténység eredményei, francziából fordította Schreiber . . .	71	6	56	53
3	284	—	Korkérdések, szerk. Kovács Zsigm.	94	40	75	44
4	545	—	Népszerű Erkölcstan, irta Vezerle G.	90	50	72	40
5	—	1000	„ „ „ „ „ „	166	40	133	20
6	42	—	Pázmán P. imádságos k., bőrbé kötve	42	—	33	36
7	24	—	„ „ tokba aranyszéllal	40	—	32	—
8	5	—	„ „ aranysz. aczélker.	15	—	12	—
9	156	—	„ „ füzve	132	48	106	16
10	—	370	„ „ „ „ „ „	296	—	236	48
11	390	—	Verna Roza, ford. Chlebák Mihály	130	—	104	—
12	565	—	Elveszett fiu, népies elb. irt. Szabó I.	94	10	75	20
13	480	—	A Jegyesek. Olaszból Manzoni után ford. Mészáros I.	240	—	192	—
14	87	—	Roma és Loretto I. k. fran. f. Gyurits.	52	12	41	46
15	62	—	„ „ II. „	37	12	29	46
16	173	—	Vita S. Caroli Borrom. Conscripta per Aloys. Schlör	115	20	92	16
17	222	—	Erkölcst. beszélyek, Némafitól . . .	22	12	17	46
18	126	—	Jézus sz. gyermekégi társulata . .	16	44	13	24
			Oldal:	1658	—	1326	31

			Nyomatványok		Meghatározott ár		Ebből levonv. a peret. remé- lendő tiszta bevétel lenne.	
Folyó szám	Példányok száma kötve.	Példányok száma kötetlen.	czime :		Pengő pénz			
					frt. kr.	frt. kr.	frt. kr.	frt. kr.
			Áttétel		6199	18	4935	11
45	377	—	Magyar nyelvtan, írta Zimmerm. Jak.		100	32	80	26
46	—	4500			1083	20	867	1
47	837	—	Magyar abc és olv. k. Szabóky Adolf		111	20	89	4
48	—	500			50	—	40	—
49	351	—	Átalános földrajz, írta Fuchs Tamás		58	30	11	41
50	—	1000			133	20	108	40
51	2324	—	Ker. kath. tudom. v. katechismus		226	24	181	8
52	—	3500			233	20	186	40
53	578	—	Christkatholische Lehre, od. Katech.		57	48	46	16
54	—	8500			533	20	426	40
55	2900	—	Szentek képei (fametsz.) német szín.		12	5	9	41
56	4100	—	" " " " feket		13	40	10	56
57	3700	—	" " " " tót szines		12	20	9	32
58	2700	—	" " " " tót fekete		9	—	7	12
59	200	—	" " (kőrajz) szín. sz. magy.		1	20	1	4
60	4400	—	" " " " ném.		29	20	23	28
61	1300	—	" " " " fek. szeg. "		6	30	5	12
62	1800	—	Áldozási képek (kőrajz) magyar		30	—	24	—
63	1300	—	" " " " német . .		21	40	17	20
64	1400	—	" " " " régi		11	36	9	18
65	750	—	Sz. gyerm. társ. beirat. lista, magyar		15	—	12	—
66	1050	—	" " " " német		21	—	16	48
67	350	—	" " " " tót		7	—	5	36
68	400	—	Sz. gyerm. társ. jelk. (famet.) magyar		1	20	1	4
69	1200	—	" " " " német		4	—	3	12
70	1900	—	" " " " tót		6	20	5	4
71	569	—	" " (aczélm.) magyar		9	29	7	35
72	6100	—	" " " " német		61	—	48	48
73	73	—	Emlékpénz aranyozott		2	26	1	58
74	43	—	" " " " ezüst		1	26	1	10
Összesen :					9063	44	7193	45

Az összes képeknek létszáma 36,226.

E)

Az ügynöki hivatalból július 1-től egész aug. 20-káig hetenkint egyszer forgalomba tétettek a katolikus néplapokból:

Folyó szám.	Nyomtatványok címe.	Összes példá- nyok száma.	Kész pénz- beli bevétel.			
			Elapokból még remé- lendő bevétel			
			Pengő pénz.			
			frt.	kr	frt.	kr
1	A magyar kath. néplapból	1274	1344	26	240	—
2	A német kath. néplapból	617	431	56	190	40
3	A tót kath. néplapból	537	485	30	156	44
Mindezekből összesen :		2528	2261	52	587	24
4	Könyvek-,képek- és emlékpénzekből bejött	—	111	34	—	—
5	Bizom. uton könyvek ára fejében befolyt	—	514	57	—	—
6	Részvénydíj fejében a tagoktól 1852-re	—	71	—	—	—
7	Boldogult Kovács György öri sz. péteri administrator hagyománya a társulat rendelkezése alá	—	50	—	—	—
Ezekből befolyt összesen :			747	31	—	—
8	A katolikus néplapok és az imént emli- tettek főösszege	—	3009	23	—	—
9	Az ügynöki hivatalból a fenirt idő lefoly- táig, itt helyben, és a hon különféle ré- szein létező társulati bizományosai- és könyvárusaihoz a társulati névkönyv-, s más ajándékba küldött könyveken ki- vül elszállított	3621	}		559	56
	Szent képek	13420				
	Sz. gyermekségi emlékpénzek	148				
	Szerkezeti iv	83				
Oldal:						

Folyó szám.	Nyomtatványok címe.	Összes példá- nyok száma.	Kész pénz- beli bevétel	E la- pokból még remé- lendő bevétel		
				Pengő pénz.		
			frt.	kr	frt.	kr
	Áttétel:					
10	Az ügynöki hivatalban jelenleg létező könyvek-, sz. képek- emlékpénzek- és sz. gyermekség szerkezeti ivекből, és a hon különféle részein létező társulati bizományosai- s könyvárusaihoz elszállítottakból remélendő tiszta bevétel tesz				7793	51
11	Vége itt helyben és a hon különféle részeiben létező társulati bizományosai- és könyvárusainál, az 1852-ik évi julius hó előtti időből készpénzbeli maradék jóval meghaladja az				5000	—

Kelt Pesten 1852-dik évi aug. 21-dik napján.

HINDY IVÁN
ügynök.

F.

A társulati pénztár állapota 1852-ki január 1-től augusztus 21-ig.

B e v é t e l	pengő pénzben	
	frt	kr.
Kamatból	60	—
Hoványi kanonok alapítványa	500	—
Ranolder püspök alapítványa	100	—
Gróf Károlyi Lajos alapítványa	100	—
Villax zirczi apát adománya	60	—
Váczi káptalan évi adománya	50	—
Kovács György, néhai ősi pl. hagyománya	50	—
Más alapítványok és részvényekből ösz- szesen	2349	—
Eladott t. könyvek árából összesen	7317	42 ³ / ₄
Mult évi néplapokért utólag. fizettetett	323	—
Részvény-, és t. könyvekből vegyest	411	34
Fogarasy püspök a k. néplapok pénztá- rából ügynöks. költség megtérít.	150	—
Fogarasy püspök az 1852-i k. néplapok- ból maradt haszon fejében	253	12
Fogarasy püspök a k. néplapok pénztá- rából a társ. pénztárnak kölcsön	1000	—
Összes bevétel:	12,724	28 ³ / ₄

K i a d á s o k.

A pesti tak. pénztárba tétetett kamatoz.	2000	—
„ „ Hoványi alapítványa	500	—
„ „ Kovács pl. hagyománya	50	—
Oldal-összeg:	2550	—

	frt	kr.
A t h o z a t a l	2550	—
A tavali kölcsön visszafizettetett	500	—
A társ. aligazgató juliusi díja	33	20
Ügynöki díj jan. 1-től jul. végeig	550	—
Titoknoki díj juliusra	16	40
Az ügynöki segéd díja juliusra	25	—
A társulati szolgálta bére 2 hónapra	30	—
A titoknoki szolgálta bére juliussig	9	—
Az írók jutalmazására	872	30
Könyvek nyomtatására	5477	18
A könyvek bekötésére	1408	49
Aczél-, réz-, kő-, fametszvényekre	624	12
A hermaneczi gyárnak papirért	110	—
¼ évi házbérül sz. Mihályig az ügynök- ségi szobákért	36	—
A Rochusi könyvtárnak könyvek kötésére	25	—
Különfélére	33	34
Összes kiadás	12,301	23
Összes bevétel	12,724	28 ³ / ₄
Összes kiadás	12.301	23
E szerint marad a pénztárban	423	5 ³ / ₄

A társ. tőkepénz állapota.

Az idén a pesti takar. pénztárba tétetett 5 kamatra	2550	—
Taval Juranics nprépost hagyománya	6790	—
Előbbi években	500	—
A kamatra kiadott társ. tőkepénz összege	9840	—
Hozzá adva a fennmaradt pénztári összeget	423	5 ³ / ₄
Leszen a társulat jelenlegi activ állapota	10,263	5 ³ / ₄

Novákovits János,
pénztárnok.

G.

J e g y z é k e

azon kéziratoknak, mellyek a dolgozó tagok vagy mások által a jó és olcsó könyvkiadó társulathoz ennek fenállása óta mai napig beadattak.

1. Silvio Pellico értekezése a kötelességekről; fordítva Császár Ferencztől. Szerző későbbben visszavette.
2. ABC s olvasó könyv, Szabóky Adolftól. Iskolai könyvül kinyomatott.
3. Példabeszédek, Schreiber Lászlótól. Családi lapok számára kiadatott.
4. ABC könyv; Matusiktól. Egy illynemű könyv már elfogadtatván, visszaadatott.
5. Embertan; Márkitól. Szerző visszavette.
6. Kereszténység eredményei; fordítva Schreiber-től. Kinyomatott.
7. A könyvek olvasásáról; Remess Lászlótól. Visszaadatott.
8. Mellyik az igaz, és így az egyedül üdvözítő egyház? A körülmények szerint használható.
9. Rózsa-füzér; Névtelentől. Visszaadatott.
10. Piros tojások; fordítva Somogyi Károlytól. Kiadásra vár.
11. Salesi szent Ferencz Philoteája. Szerző kinyomatta s részben a társulatnak ajándékozta.
12. A ker. kat. egyház szertartásai; Bernáth Jánostól. Szükség esetére félre tétetett.
13. Párbeszéd; Fábián Ambrustól. Szerző visszavette.

14. Elemi ker. kat. hittan; Szabóky Adolfától. Szerző visszavette.
15. Beszélyek ifjuság számára; Klezso Józseftől. Szerző visszavette.
16. Egyszerűen oktató könyv; Vezerle Gáspártól. Népszerű erkölestan czim alatt kinyomatott.
17. A La Salletti jelenés; Huszár Károlytól. Visszaadatott.
18. A vallásos hit nyomozása; Schlör után Fojthényi Kassiántól. A szerzőnek legujabb, bővített kiadása szerint lenne átdolgozandó.
19. Görög régiségtan; Fojthényitől. Szerző visszavette.
20. Beszélyek olaszból; Télfytől. Szerző visszavette.
21. A kat. egyház története; Fábíán Ambrustól. Kinyomatott.
22. A jó falusi lelkész; Hümpfner Andrástól Exauvillez után fordítva. Vissza fog adadni.
23. Az Ur imádsága; Bossuet után. Kinyomatásra ajánlatott.
24. Német ABC könyv; Szabókytól. Használatát a társulat fentartja.
25. Mravne Učenia sat.; Travnik Józseftől. Visszaadatott.
26. A káromkodásról; Lichtensteiger Ferencztől. Némi bővítés megtétele végett a szerzőnek visszaküldetett.
27. Szózat Leányhoz sat.; Névtelentől. Körülmények szerint használható.
28. A sebes ABC tanuló; Majzen Jakabtól. Feleslegessé vált.
29. Elveszett fiu; Szabó Imrétől. Kinyomatott.
30. A hit kincse; Schlör után Szombaty Menyhért. Visszaadatott.
31. Tót katekizmus; Bruknertől. Fölöslegessé vált.
32. Tót hősköltemény; Bruknertől. Visszaadatott.
33. Vác-harsányi plebános tót predikációi. Visszaadattak.

34. Keresztény erkölcsstan, ifjuság számára; Nagy Mártontól. Nyomt. ajánltatott.
35. Jesus war kein Essäer; Gaspariktól. Visszaadatott.
36. Schmid Kristóf és Kempis Tamás; Chlebáktól. Visszaadatott.
37. Messbuch und Stationbuch; P. Hulyáktól. Visszaadandó.
38. Az engedelmességről; Remess Kázmértól. Visszaadandó.
39. Hős költemény; Zimányitól. Visszaadatott.
40. A Bold. Szüz Ünnepei; Munkay Jánostól. Visszaadatott.
41. Gaume két kötete; Horváth Bálinttól. Visszaadatott.
42. A szentséges gyónás; a kalocsai növendékektől.
43. Az iskolabarát; a pesti növendék papoktól. Birálat alatt van.
44. Egyed Antal bibliai versei. Szerző visszavette.
45. Erkölcsstan; Seböktől. Birálat alatt van.
46. Átallános Földrajz; Fuchs Tamástól. Kinyomatott.
47. Róder kis bibliája; három nyelven kinyomatott.
48. Ifjusági iratok; Danilovicstól. Használható lehet.
49. Megváltó; Egyed Antaltól. Szerző visszavette.
50. Róder Alajos nagyobb bibliája, nyomtatás alatt van.
51. Bold. Szüz követéséről; fordítva Fábían Ambrustól. Visszaadatott.
52. Dom Krestyanszke; Matejka Józseftől.
53. Az egyedül üdvözítő religio, barátságos levelekben; írta Egyed Antal. Birálat alatt.
54. Farsangi ajándék, a házasságra készülő ifjuságnak. Jelenleg birálat alatt létezik.
55. A bolgárok megtérése; Berecz Imrétől. Kiadatott a Családi lapokban.
56. Párhaj, ford. Fábían Ambrus. Birálat alatt van.

57. Ausztriai államtörténet; Szombatý Ferencztől. Visszavette.
58. Egyháztörténet; Szabó Józseftől. Nincs befejezve.
59. Elementarni és Maly katekizmus. Fölösleges.
60. Magyar nyelv tan; Zimmermanntól. Kinyomatott.
61. Fogalmazástan; Zimmermanntól. Visszavette.
62. Ünnepek magyarázata; Freeska Alajostól. Megjelent a Néplapban.
63. Alapvonalok a kat. egyház megküzdése és kitaratása érdemében; Danielovics Jánostól. Visszadandó.
64. A csik-somlói Szüz Mária képről; Erős Ferencztől. Nem bir közérdekkel.
65. Kornmann apát aphorismái és anecdotái; Mányitól.
66. Ker. oktatási vezérfonal. Dr. Huber Fridolin után Marczel Joachimtól.
67. Ünnepek és legendák; Nyáry Ferencztől. Birálatra kiadatott.
68. Népszerű oktatások a ker. kat. hitben. Haffner Ignácztól.
69. Bevezetmény a sz. irás könyveibe; Világosy Gáspártól. Átnézendő.
70. Die Hauptglaubens- und Sittenlehren der h. kath. Kirche; Weinhoff Józseftől. Birálat alatt van.
71. Ima és egyházi énekes kézikönyv. Szántó Jánostól. Az énekes könyv készítésénél használandó.
72. Emlék, Jézus sz. gyermeksege társulatának ünnepélyes megindítása alkalmára; Garay Alajostól.

Pesten, aug. 20-án 1852.

Gyurits Antal,
titoknok.

H.

J e g y z é k e

azon könyveknek s egyéb tárgyaknak, mellyek a jó és olcsó könyvkiadó társulat által a f. 1852-ik évben kiállítottak, vagy még ez év folytán kiállítatni fognak.

1. Jézus sz. gyermekségének társulata. Megjelent a tavali részvények fejében.
2. A sz. gyermekség alapszabályai s imádságai.
3. Der Verein der heil. Kindheit.
4. Beirási liszták a szent gyermekség társulata használatára; magyar, német és tót nyelven.
5. A sz. gyermekség társulatának jelképei, fametszet, magyar, német, tót nyelven.
6. Ugyanaz gyönyörű aczélmetszet, magyar nyelven.
7. Ugyanaz gyönyörű körrajz, német nyelven.
8. Gyónás- és áldozási ájtatosság, magyarul, harmadik és negyedik kiadásban.
9. Ugyanaz németül harmadik kiadásban.
10. Sz. kilenczed a Bold. szepl. sz. Szűz Szívének tiszteletére; második kiadásban.
11. Róder kis bibliája magyarul, harmadik kiadásban.
12. Ugyanaz németül, második kiadásban.
13. Zimmermann magyar nyelvtana harmadik kiadásb.
14. Szabóky ABC könyve; második kiadásban.
15. Katekizmus elemi iskolák használatára, magyar és német nyelven.
16. Ugyanaz tót nyelven, nyomtatás alatt van.

17. Istenfélő gyermek; kis imakönyv, magyar és német nyelven.
18. Speculum conscientiae in usum sacerdotum; Schlör Alajostól.
19. Naptár 1853-ik évre magyar, német és tót nyelven.
20. Goffine oktató könyvének első része elkészült, a második nyomtatás alatt van. Adatik az 1852-ik részvény fejében. Teend körülbelül 55 ívet.
21. Tizenharmadik századbéli Anacharsis. Ifjusági olvasó könyv. Nyomatik folyton, mintegy husz ivre terjedend; adatik az 1852-ik részvény fejében.
22. Desdouits. Az ember és teremtés, vagyis a végokok elmélete a mindenségben, czimü tudományos munkája, nyomtatás alatt van. Teend körülbelül 20, 22 ívet. Adatik az 1852-ki részvény fejében.
23. Az 1852-ki névkönyv szinte megjelent.
24. Róder Alajos nagyobb bibliája; nyomtatás alatt van.
25. Adott ki a társulat kömetszetü sz. képeket nyolcz-félét magyar és német nyelven; fekete, szines és aranyos szegélyü nyomással; tizenhatféle még sajtó alatt van.
26. Megjelentek kömetszetü áldozási emléklapok magyar és német nyelven.

Pesten, aug. 20-án 1852.

Gyurits Antal,
titoknok.

I.

A társulat hivatalnokainak utasításai.

Igazgatóé.

Azokon felül, mik az alapszabályokban meg vannak állapítva, hatásköréhez tartozik még:

1-ör. Felügyelni, hogy az alárendelt társulati hivatalnokok kötelességeiket gyorsan és pontosan teljesítsék.

2-or. A választmányi ülések határozatait foganatosítani s végrehajtani.

3-or. Az összes társulatot illető levelezéseket viszi.

4-er. Az árjegyzékeket megvizsgálja, és azoknak kifizetését a pénztárból utalványozza. A szerződéseket megerősíti.

5-ör. A pénztárt és ügynöki hivatalt váratlan időben megvizsgálni és mindent számon kérni esztendőben legalább egyszer köteles, miről a választmány előtt jelentést teend.

6-or. Hivatalnokok fizetését, ha arra elegendő okot talál, felfüggesztheti, új hivatalnokokat ideiglenesen alkalmazhat.

Aligazgatóé.

Az aligazgató az igazgató jelen nem létében ennek helyettese. Ő általában a kéziratok, nyomtatványok kijavításával foglalkozik. Az irodalmi rész az ő köréhez tartozik. Hogy a kiadandó könyvek és ujságok a társulat szellemében legyenek szerkesztve, a kiadottak

hiba nélkül, csinnal és rendes időben jelenjenek meg, azt az aligazgató végzendő.

Azonkívül, a mivel még az igazgató ötet különösen megbizandja.

A szerződéseket a nyomdászokkal, az ügynökkel együtt ő készíti el, s terjeszti az igazgató jóváhagyása alá. Felügyel, ha a nyomdászok felvállalt kötelezettségeiknek eleget tettek-e? s a tapasztaltakról az igazgatót tudósítja.

T i t o k n o k é.

Az alapszabályok értelmében az igazgató segédeül tekintendő.

Az igazgató hivatalos levelezéseit fogalmazza, vagy csak tisztára leírja, a leveleket expedálja. Az igazgatói hivatal működéséről hivatalos jegyzőkönyvet vezet. A választmányi ülések jegyzőkönyvét szerkeszti, s helybenhagyás végett az igazgatónak bemutatja. A társulat hivatalos iratait rendben tartja, azokat lajstromozza s érettük felelős. Az újságok számára az igazgató vagy választmány meghagyásából értesítéseket, felszólításokat, könyvhirdetéseket készít. A névkönyvet szerkeszti. A naptárak és névkönyv kinyomatására felügyel. Ezeken felül más az igazgató által rábizandó ügyeket, például kéziratok vagy nyomtatványok javítását elvégzi.

Ü g y n ö k é.

A társulat vagyonának megőrzése és kezelése nagyrésztben az ügynökre van bízva. Ő tehát hivatalba

léptekor átveszi a társulat könyveit, metszvényeit, bu-torait, s mindazon készleteket, hivatalos számadási könyveket, iratokat, mellyek a társulat vagyonát képviselik, s azokról az átvételi okirat egyik példányának átadása mellett térítvényt ad, melly az igazgatói hivatalban őriztetik. Szintugy időszakonként átveszi az új nyomtatványokat, s azokról a nyomdásznak nyugtatót, az igazgatónak térítvényt ad.

Mindenről, mit kezelése alá átvesz, számolni tartozik, a könyveket akár részvények fejében, akár eladás végett expedálja a bizományosokhoz, vagy másokhoz, kiktől ez iránt megkeresetik, s az érettek járó fizetések beszedéséről, vagy ha szükség, behajtásáról gondoskodik.

A hozzá bejött fizetéseket, részvénydíjakat, könyvek árát a társulati pénztárba minden hóban, vagy bármikor nagyobb összeg van kezénél, beviszi. Havonként részletes kimutatást készít a forgalomról, bevétel- és kiadásokról. Az ügynökségi könyveket pontosan kezeli és vezeti, úgy hogy akármikor számadásra vonassék, annak teljesítésére készen lehessen. Semmit ki nem ad a keze alatt levőkből térítvény nélkül, s a mi kikölcsonőztetett, annak visszahelyezéséről gondoskodik. A választmányi ülésekben a kezelés állapotáról jelentést tesz, s az onnan, vagy az igazgató által teendő intézkedéseket, ha csak a társulat kárára vezetőeknek nem találná, teljesevésbe veszi. A mellé segédül alkalmazott alhivatalnok és szolga eljárásaiért is felelős, de ezek megválasztásához legtöbb szava van, s ha hívek vagy elég serények nem volnának, elmozdittatásukat sürgetheti. A szerződések készítésében az igazgatóval részt vesz. A contókra feljegyzi, hogy az árjegyzékben megnevezett könyveket átvette, vagy hogy a kitett munkák pontosan teljesítették. A társulat kiadó hivatalában vásár- és ünnepnapokat kivéve délelőtti órákban mindenkor, s a délutáni idő egy részében jelen lenni és hivatalát ott teljesíteni tartozik.

Pénztárnoké.

A bevételekről s kiadásokról pontos lajstromokat vezessen, minden bevétel- és kiadásról okiratot követeljen. Az igazgató külön utalványozása nélkül más kiadásokat ne tegyen, hanem csak a hivatalnokok már utalványozott fizetéseit. A részvényes tagokról és a részvénydíjakról külön könyvet vezessen. Havonként a pénztár állapotáról készítsen jelentést.
